Željko DRINJAK

Otok Krk i Domovinski rat *

Željko DRINJAK
Japlenički put 5
HR – 51 512 Njivice, otok Krk
i.sunce1@gmail.com

UDK / UDC
355.48(210.7Krk)"1990/1995"
355.31(210.7Krk)"1990/1995"
Primljeno / *Received*: 7. XII. 2021.
Prihvaćeno / *Accepted*: 10. V. 2022.
Stručni rad / *Professional paper*
DOI: https://doi.org/10.58173/kz.79.3

Ovaj rad dostupan je za upotrebu pod međunarodnom licencom Creative Commons CC-BY-NC-SA 4.0.
This work is licensed under a Creative Commons CC-BY-NC-SA 4.0. International License.

U ovome tekstu o otoku Krku u Domovinskom ratu bit će sažeto prikazane najosnovnije činjenice iz kojih će biti razvidan doprinos krčkih branitelja obrani i stvaranju Republike Hrvatske. Prve organizirane aktivnosti Krčana koje su bile usmjerene na pripreme i obranu otoka Krka od nadolazeće velikosrpske agresije na Hrvatsku započele su 4. prosinca 1990. godine kada je na otoku formiran Štab za obranu otoka Krka. Istoga dana izvršena je prva mobilizacija krčkih lovaca i pričuvnog sastava policije. U hotelu Palace tadašnjeg hotelskoga grada Haludovo u Malinskoj od 1. do 15. kolovoza 1990. godine napisan je „Krčki nacrt" novog Ustava Republike Hrvatske. Upravo na otoku Krku napisan je temeljni pravni akt koji je omogućio stvaranje preduvjeta za demokratska revolucionarna gibanja na prostoru Hrvatske, „rađanje" hrvatske demokracije te stvaranje slobodne i samostalne Republike Hrvatske. Zbog važnosti gospodarskih i infrastrukturnih objekata na sjevernom dijelu otoka Krka pripadnici 4. krčke bojne 111. riječke brigade Zbora narodne garde (4./111. brg ZNG-a) već 2. srpnja 1991. godine zaposjedaju položaje u obrani Zračne luke Rijeka, što je bilo prvo uspješno vojno djelovanje neke od postrojbi 111. brg ZNG-a. Od studenog 1991. do siječnja 1992. godine Krčani su na Ličkom bojištu, u Drenovom Klancu nedaleko od grada Otočca, hrabro vodili bitke protiv agresora. Od 28. rujna 1994. do 7. ožujka 1995. godine, sada kao pripadnici 3. krčke bojne 138. domobranske

* Tekst ovoga rada preuzet je iz: *Kvarnerski otoci u Domovinskom ratu. Zbornik radova sa Znanstveno-stručnog skupa „Kvarnerski otoci u Domovinskom ratu" (otok Krk, Njivice, 10. svibnja 2019.),* ur. Željko Drinjak i Tomislav Galović, Krk: Povijesno društvo otoka Krka (*Krčki zbornik Povijesnog društva otoka Krka. Posebno izdanje,* sv. 65.), 2023., 117-197.

pukovnije Hrvatske vojske, na planinskom masivu Mala Kapela izvode gotovo šestomjesečnu zadaću osiguranja i obrane crta dostignutih u ratu 1991./1992. godine. I konačno, kao sudionici vojno-redarstvene operacije Oluja Krčani 17. kolovoza 1995. godine izlaze na granicu Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine. Svečanim postrojavanjem krčkih branitelja na krčkoj rivi 21. listopada 1995. godine i simbolično je označen završetak Domovinskog rata. S mjestom prebivališta na otoku Krku i kao pripadnici krčkih postrojbi tijekom Domovinskog rata smrtno je stradalo osam branitelja s otoka Krka. Detaljan prikaz otoka Krka i njegovih stanovnika u tim povijesno važnim godinama zauvijek je zabilježen u knjizi Otok Krk i Domovinski rat, neispričana povijest (2014.) koja je ujedno 71. svezak Krčkog zbornika i 62. svezak serije Posebnih izdanja Povijesnog društva otoka Krka.

Ključne riječi: *Republika Hrvatska, Domovinski rat (1991. – 1995.), branitelji, kvarnerski otoci, otok Krk.*

Uvod

Počelo je u Vrbniku, starom krčkom kaštelu sagrađenom na visokoj hridini ponad mora, fascinantne, neponovljive vizure. Dao je mnoge uglednike i muževe, svećenike, biskupe, čak i kardinala, zastupnika u Carevinskom vijeću u Beču, ali i zastupnika u povijesnom sazivu Sabora tada još Socijalističke Republike Hrvatske. Višestranačje na otoku Krku krenulo je iz Vrbnika. Konoba Placa, koju je tada vodio Ivan Volarić Savat, bila je „utvrda" Hrvatske seljačke stranke (HSS) na otoku Krku koju su pohodili mnogi tadašnji političari. Tako su česti gosti bili Zvonimir Čičak, braća Marko i Vladimir Veselica, Vlado Gotovac, Mika Šnjarić i mnogi drugi. Prvu javnu tribinu na otoku Krku s ciljem okupljanja i organiziranja Krčana za stvaranje hrvatske državotvornosti, višestranačja i demokracije organizirao je krčki ogranak Hrvatske demokratske stranke (HDS). Predsjednik ogranka HDS-a za otok Krk bio je Miljenko Valković iz Vrbnika. Tribina je održana krajem 1989. godine u Zadružnom domu na Škujici, naravno, uz neizostavnu prisutnost vozila patrole ondašnje milicije koja je nedaleko od Zadružnog doma „dežurala" tijekom trajanja tribine. Ubrzo je iz Vrbnika nad morem otokom krenuo val održavanja tribina i osnivanja stranaka s hrvatskim predznakom. U Vrbniku je Željko Kraljić ubrzo osnovao ogranak Hrvatske demokratske zajednice (HDZ). Aktivni su bili Boris Mrakovčić i Ivan Maračić iz ogranka Hrvatske so-

cijalno liberalne stranke (HSLS), Josip Šamanić iz Sv. Vid-Miholjice (HDS) i mnogi drugi.

Nakon što su odlukom Josipa Crnčića, predsjednika Skupštine općine Krk (SO Krk), 20. veljače 1990. godine raspisani izbori za odbornike SO Krk, oni su bili i održani, i to u dva kruga. Glasanje u prvom krugu za Vijeće mjesnih zajednica (VMZ), Društveno-političko vijeće (DPV) te 15. izbornu jedinicu (Individualni poljoprivrednici i drugi) Vijeća udruženog rada (VUR) SO Krk održano je 22. travnja 1990. godine, a za ostale izborne jedinice Vijeća udruženog rada 23. travnja 1990. godine.

Za izborne jedinice u kojima izbor nije obavljen u prvom krugu Općinska izborna komisija rješenjem je odredila ponovne izbore, i to za VMZ, DPV i 15. izbornu jedinicu Vijeća udruženog rada SO Krk za 6. svibnja 1990. godine, a za preostale izborne jedinice Vijeća udruženog rada za 7. svibnja 1990. godine.

Konačni rezultati prema stranačkoj pripadnosti za sastav SO Krk bili su sljedeći:

Hrvatska demokratska stranka (HDS) Ukupno:
VUR 13 odbornika, VMZ 5, DPV 7 . . . . . .25 (45,46%)
Savez komunista Hrvatske - Stranka demokratskih promjena (SKH-SDP)
VUR 6 odbornika, VMZ 1, DPV 3 . . . . . .10 (18,18%)
Hrvatska seljačka stranka (HSS)
VUR 2 odbornika, VMZ 1, DPV 1 . . . . . .4 (7,27%)
Hrvatska socijalno liberalna stranka (HSLS)
VUR 0, VMZ 2 odbornika, DPV 1 . . . . . .3 (5, 45%)
Udruženje boraca Narodnooslobodilačkog rata (UBNOR)
VUR 0, VMZ 1 odbornik, DPV 0 . . . . . .1 (1,82%)
Nezavisni i ostali
VUR 6 odbornika, VMZ 3, DPV 3 . . . . . .12 (21,82%)

Prva sjednica Skupštine općine Krk, nakon provedenih izbora, održana je 29. svibnja 1990. godine. Na sjednici je za predsjednika Skupštine općine Krk izabran Ivan Matanić, a za zamjenika Nikola Žuvić.

Dana 28. lipnja 1990. godine izabrano je i Izvršno vijeće SO Krk.

U Malinskoj, u hotelu Palace hotelskoga grada Haludovo, od 1. do

15. kolovoza 1990. godine odvijao se povijesni događaj kako za otok Krk tako i za Republiku Hrvatsku. Naime, tada su na nacrtu novog Ustava tada još SR Hrvatske radili istaknuti stručnjaci radne grupe Saborske komisije za ustavna pitanja. Ta radna grupa bila je u sljedećem sastavu: Vladimir Šeks, tadašnji potpredsjednik Sabora i predsjednik Komisije, prof. dr. sc. Smiljko Sokol, član, dr. sc. Krunislav Olujić, član, i dr. sc. Ljubomir Valković, tada tajnik Sabora i tajnik Zakonodavno-pravne komisije. Oko 80% teksta nacrta novog Ustava kasnije je postalo sastavni dio prvog demokratskog Ustava Republike Hrvatske. Ustav je svečano proglašen 22. prosinca 1990. godine i nazvan „Božićnim ustavom". Ovaj „Krčki nacrt" Ustava Republike Hrvatske daje nam za pravo da ga nazovemo i „Krčkim ustavom".

Upravo na otoku Krku napisan je temeljni pravni akt koji je omogućio stvaranje preduvjeta za demokratska revolucionarna gibanja na prostoru Hrvatske, rađanje hrvatske demokracije te stvaranje slobodne i samostalne Republike Hrvatske.

Na izborima za zastupnike u Saboru SR Hrvatske s otoka Krka izabrana su čak četvorica saborskih zastupnika. U Društveno-političko vijeće Sabora na listi 62. izborne jedinice Crikvenica u drugom krugu izbora kao zastupnik u Saboru izabran je Stipe Lauš (HDZ) iz Njivica. U Vijeće općina Sabora iz Izborne jedinice Krk u prvom je krugu izabran Anton Katunar (HDS) iz Vrbnika, a u Vijeće udruženog rada su u drugom krugu izbora kao zastupnici u Saboru izabrani Ivan Lesica (HNS), obrtnici, iz Njivica i Dragutin Žic (nezavisni kandidat), poduzeća, iz Punta.

Pripreme Krčana za otpor velikosrpskoj agresiji na Republiku Hrvatsku

Nakon velike pobjede stranaka s hrvatskim predznakom bili su poznati rezultati izbora za prvi višestranački Sabor Socijalističke Republike Hrvatske (SR Hrvatske). Već tada će iz Beograda započeti prikrivena agresija na Republiku Hrvatsku (RH). Naime, protuzakonito i bez znanja državnih institucija SR Hrvatske iz skladišta Teritorijalne obrane (TO) SR Hrvatske Jugoslavenska narodna armija (JNA) je od 15. do 23. svibnja 1990. godine odnijela naoružanje TO-a i pohranila ga u skla-

dištima JNA. Razoružavanje TO-a Slovenije i Hrvatske uslijedilo je nakon strogo povjerljive zapovijedi Generalštaba OS-a SFRJ od 14. svibnja 1990. godine, a koju je bez suglasnosti Predsjedništva SFRJ potpisao general Blagoje Adžić.

Tako će i na otoku Krku, sredinom svibnja 1990. godine, započeti događanja koja će uskoro imati i svoj krvavi epilog, odnosno oružanu velikosrpsku agresiju na Republiku Hrvatsku. Naime, 19. svibnja 1990. godine jedinica JNA iz Rijeke odnijet će iz skladišta Teritorijalne obrane otoka Krka naoružanje bataljuna TO-a te ga odvesti u skladišta JNA na Grobniku i u Delnicama. Već se tada odigrala jedna od aktivnosti koja je bila uvod u događanja koja će uskoro uslijediti. Ivica Hržić iz grada Krka, tada djelatnik TO-a Općine Krk, uspijeva sakriti jedan sanduk pištolja i nakon nekoliko dana čuvanja na tajnom mjestu, 24. svibnja 1990. predaje taj sanduk djelatnicima Policijske stanice u Krku. Za taj sanduk pištolja usudim se napisati da je to bilo prvo oružje koje su Krčani „oteli" tada već neprijateljskoj vojsci. Krajem kolovoza otok su više puta prelijetali neprijateljski zrakoplovi. Tako je i 31. kolovoza došlo do preleta neprijateljskog zrakoplova sa zasigurno namjernim probijanjem zvučnog zida, što je za posljedicu imalo gotovo masovnu evakuaciju malog broja preostalih stranih turista. Prema zapovijedi Ministarstva obrane, i na otoku Krku je 25. listopada 1990. bilo prikupljeno trofejno i školsko naoružanje iz škola i drugih ustanova.

Prema naputku ministra obrane i ministra unutarnjih poslova o osnivanju štabova za obranu po općinama, u sklopu Policijske stanice u Krku osnovan je Štab za obranu otoka Krka. Štab je osnovan 4. prosinca 1990., a članovi su bili pojedinci koji su tada obnašali čelne dužnosti na otoku Krku:

- Ivan Matanić, predsjednik SO Krk i predsjednik Štaba za obranu otoka
- Mladen Juranić, predsjednik Izvršnog vijeća SO Krk
- Ante Maslać, načelnik Odjela za narodnu obranu Općine Krk
- Ivan Bogović Braco, zapovjednik Odreda NZ-a
- Ante Čakarun, komandant TO Krk
- Boris Mrakovčić, zapovjednik Policijske stanice Krk
- Vladimir Dinter, načelnik Odjela gospodarskih djelatnosti SO Krk
- dr. Milan Radić, djelatnik Doma zdravlja Krk

- Stipe Lauš, zastupnik u Saboru RH
- Slavko Karabaić, zapovjednik Štaba Civilne zaštite otoka Krka.

Istoga dana, 4. prosinca 1990. godine, izvršena je i prva mobilizacija odreda sastavljenog od 226 lovaca i 54 pripadnika pričuvnog sastava policije. Lovci i pričuvni sastav policije bili su upućeni na stražu i u ophodnje kapitalnih infrastrukturnih i gospodarskih objekata, ponajprije sjevernog dijela otoka, kao što su Krčki most, industrijski kompleks DINA Petrokemije, Jadranski naftovod, Zračna luka Rijeka koja se nalazi na otoku Krku, ali i u ophodnje i na stražu na ostalim značajnim objektima na otoku, kao što su trajektno pristanište Valbiska, trase vodova električne energije i slično.

Tako 4. prosinca 1990. možemo smatrati danom kada su Krčani započeli organiziran i oružan otpor te pokazali da će biti spremni za događaje koji će uskoro uslijediti.

Djelatnici Odjela za narodnu obranu (tada još Općinski sekretarijat za narodnu obranu, kasnije Ured za obranu) u suradnji s članovima Štaba za obranu otoka pristupaju još studioznijem i kvalitetnijem radu na obrani otoka pa će do 10. prosinca biti završen i Plan mobilizacije i uporabe združenog odreda.

Ponovne aktivnosti Krčana na obrani otoka bit će vidljive već u siječnju 1991. godine. Naime, u atmosferi redovitih provokacija JNA i njihovih najava izlazaka jedinica JNA iz vojarni, 20. siječnja 1991. godine bit će izvršena mobilizacija 117 lovaca te diverzantskog i protudiverzantskog voda bataljuna TO-a, a svaki je brojio 33 vojna obveznika (v/o). U noći s 20. na 21. siječnja izvršena je mobilizacija cjelokupnog sastava bataljuna TO-a koji je brojio 542 v/o oni su zajedno s lovcima bili upućeni na stražu i u ophodnju po cijelome otoku. Nakon informacije o smirivanju stanja, u jedan sat i deset minuta izvršena je demobilizacija krčkih lovaca i pripadnika bataljuna TO-a.

Istodobno je nastavljen rad na daljnjim aktivnostima na pripremi otoka i njegovih stanovnika u slučaju eskalacije ratnog sukoba. Nabavljane su manje količine tehničkih i materijalnih sredstava, kao i manje količine naoružanja:

Sredstva . . . . . *Komada*
Radiostanica P-210 20

Ručni bacač sa streljivom 3
Puške M-48 160
Automati PPŠ 9
Automati USKOK M-91 18
Pištolji Makarov 9 mm 14
Streljivo za puške i automate .....3 borbena kompleta

Isto tako, pristupilo se pojačanom osmatranju i obavješćivanju, kontrolirala se pripravnost sustava za uzbunjivanje, aktivno su bile praćene radijske postaje JNA itd.

Veliku ulogu u pripremama i obrani otoka odigrali su i Odredi narodne zaštite (ONZ). Ured za obranu je 12. kolovoza 1991. godine imenovao Ivana Bogovića Bracu za zapovjednika ONZ-a na otoku Krku. Odmah je ustrojen i Štab Narodne zaštite te je za zamjenika zapovjednika određen Dragan Toljanić, za načelnika pozadine Leopold Kovač, a za načelnika inženjerije Željko Velnić. Sređivanje evidencije i odabir ljudstva započeti su 29. kolovoza, a Narodna zaštita na otoku ustrojena je 31. kolovoza 1991. kada je održan prvi sastanak sa zapovjednicima odreda po tadašnjim mjesnim zajednicama na otoku:

- Omišalj .....Peroslav Jakominić
- Njivice .....Nikola Dapčić
- Sv. Vid-Miholjice .....Josip Šamanić
- Malinska .....Marijan Valković
- Vantačić i Porat .....Milan Nenadić
- Skrpčić i Pinezić .....Frane Žužić
- Poljica i Milohnić .....Kuzma Prendivoj
- Polje i Šilo .....Čedomir Dunato
- Dobrinj .....Vitomir Pleše
- Vrbnik .....Josip Volarić
- Baška .....Ivan Juranić
- Krk .....Nedeljko Dunato
- Punat .....Anton Žic-Klačić.

Osnovne zadaće Štaba Narodne zaštite i odreda Narodne zaštite po mjesnim zajednicama u suradnji s policijom, Uredom za obranu i Zborom narodne garde (ZNG) bile su osmatranje i prikupljanje informacija o pokretima neprijatelja, zaštita i straža kod vitalnih infrastrukturnih i go-

spodarskih objekata na otoku, informiranje stanovništva o društveno-političkoj situaciji i slično. U vrijeme djelovanja ONZ-a kroz odred je prošlo oko 550 stanovnika otoka. Odlaskom 13. korpusa JNA s riječkog područja i odlaskom krčke postrojbe na Ličko bojište bilo je razvidno da će otok Krk biti izuzet iz direktnih ratnih operacija i ratnih razaranja pa time prestaje i potreba za angažiranjem ONZ-a. Štab Narodne zaštite ostaje aktivan i nastavlja s radom do 13. travnja 1992., kada je zabilježen njegov zadnji sastanak.

Dana 27. kolovoza 1991. predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman donosi odluku o osnivanju kriznih štabova, pa tako i na otoku dolazi do promjena u radu i sastavu dotadašnjeg Štaba za obranu otoka. Odlukom je bilo određeno da predsjednici Izvršnog vijeća postaju predsjednici Kriznog štaba na području svojih općina. Izvršno vijeće SO Krk na sjednici održanoj 10. rujna 1991. donosi zaključak da će Krizni štab otoka Krka biti u sljedećem sastavu:

- Mladen Juranić, predsjednik Kriznog štaba
- Tomislav Kraljić, zamjenik predsjednika
- Ivan Matanić, predsjednik SO Krk
- Ante Maslać, načelnik Odjela za narodnu obranu Općine Krk
- Vladimir Dinter, načelnik Odjela gospodarskih i društvenih djelatnosti
- Boris Mrakovčić, zapovjednik Policijske stanice Krk.

Istodobno, Vladi Republike Hrvatske predloženo je da u Krizni štab imenuje i Milana Radića za poslove zdravstva, Dragutina Žica za poslove ratne proizvodnje i Branka Ivošića za aktivnosti vezane uz akvatorij. Sukladno tom prijedlogu, Vlada je imenovala Branka Ivošića, a naknadno i Radića i Žica.

Kako je rad Kriznog štaba bio usko povezan s radom Izvršnog vijeća SO Krk, 20. kolovoza 1991. godine Izvršno vijeće donijelo je i zaključak da treba utvrditi točan popis svih spomenika kulture na otoku koje treba zaštititi i obilježiti u slučaju oružanog sukoba. Za povjerenika za zaštitu povijesnih i kulturnih spomenika imenovan je prof. Antun Lončar.

Krčka policija u Domovinskom ratu

Prvo angažiranje Krčana izvan otoka Krka bilo je u postrojbama temeljnih i posebnih jedinica Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske (MUP RH). Naime, djelatnici Policijske uprave Rijeka (od 25. svibnja 1993. Policijska uprava primorsko-goranska) su tijekom Domovinskog rata dali velik doprinos obrani Republike Hrvatske. Učinili su to u sastavu Specijalne jedinice policije Ajkula i posebnih policijskih postrojbi koje su bile upućivane na okupirana i ugrožena područja, kao i na neposredno oslobođena područja. Prvo uključivanje temeljne policije te njihovi odlasci na bojišta diljem zemlje dogodili su se 19. svibnja 1991. upućivanjem policajaca pretežito srpske nacionalnosti u istočne krajeve zemlje. Ta, kao i sve sljedeće terenske zadaće u obrani napadnutih hrvatskih područja, uz demokratske promjene i preustroj, odnosno promjene znakovlja na odorama, dobro su došle za „pročišćavanje" policijskih redova, odnosno utvrđivanje lojalnosti djelatnika srpske nacionalnosti novonastaloj, nezavisnoj i suverenoj Republici Hrvatskoj. Svakako treba istaknuti djelatnika Policijske stanice Krk (PS Krk) koji se dragovoljno javio za odlazak na teško ugroženo istočno bojište. Bio je to čovjek velikog srca, Drago Jurendić. Ostavši u vukovarskim postrojbama, u ratnim je djelovanjima teško ranjen te je bio smješten u vukovarsku bolnicu. Padom Vukovara ondje mu nestaje trag, kao i mnogim drugim odvedenim i zarobljenim pacijentima. Njegovi su posmrtni ostaci u poslijeratnim godinama identificirani u jednoj od masovnih grobnica.

Sljedeći odlazak na bojište izvan otoka bilo je bojište kod gradića Topusko. Taj se teren, na koji se odlazi 2. srpnja 1991., smatra prvim naoružanim uključivanjem djelatnika postrojbi temeljne policije Policijske uprave Rijeka. Na ovu su terensku zadaću upućeni u prve dvije smjene samo djelatnici temeljne policije te u sljedeće dvije smjene i djelatnici specijalnih jedinica policije. U toj prvoj zadaći u postrojbama temeljne policije sudjelovali su i sljedeći Krčani: Ivica Grgić, Ivica Kostelac, Tomislav Nekić, Damir Očuršćak, Željko Pakozdi, Željko Pejaković i Žarko Stipić.

U drugoj smjeni sastav krčke postrojbe činili su Goran Krajačić, Željko Kovačević, Mirko Baotić, Tihomir Kraljek, Pave Abramović i Etemaj Mustafa.

Sl. 1. Krčki policajci u oslobođenom Kninu 1995.

U ostalim postrojbama temeljne policije sudjelovali su još Davor Brusić, Đani Genda, Dragan Ivanović, Toni Kezele, Ivan Klarić i Valter Šebelja.

Ubrzo, već 14. kolovoza 1991. godine djelatnici Policijske stanice bili su angažirani na Plitvičkim jezerima sa zadaćom kontrole Policijske stanice na Plitvicama i šireg okruženja Nacionalnog parka. U dramatičnim događajima tijekom te zadaće postrojbu s otoka Krka činili su Marijan Cindrić, Tomica Nemet i još trojica suboraca. Ubrzo poslije te ratne zadaće, usmenom zapovijedi ministra, petorica djelatnika PS Krk bila su od 18. kolovoza do 2. rujna 1991. upućena na ispomoć u obrani grada Osijeka.

Dana 1. rujna 1991. godine PU riječka ustrojit će postrojbu sa stotinjak djelatnika koji će biti upućeni na zadaću obrane grada Gospića. U toj zadaći sudjelovat će i 16 djelatnika PS Krk, a postrojbom riječke temeljne policije koja je sudjelovala u obrani grada Gospića zapovijedao je bodul s otoka Krka Nedjeljko Galjanić.

Nakon toga, 14. listopada 1991., dolazi do eksplozija skladišta streljiva i naoružanja na Grobniku. U osiguranju i izvlačenju preostalog streljiva i naoružanja sudjelovali su i djelatnici PS Krk. Treba zabilježiti i aktivnosti djelatnika PS Krk kada je 14. rujna 1991., sukladno uredbi sa zakonskom snagom, bilo preuzeto naoružanje krčkih lovaca za potrebe naoružavanja postrojbe ZNG-a na otoku.

Djelatnici temeljnih postrojbi PS Krk vraćaju se svojim svakodnevnim zadaćama te će biti ponovno angažirani izvan granica otoka nakon oslobodilačkih operacija Bljesak i Oluja gdje će, zajedno s ostalim pripadnicima MUP-a RH, biti angažirani na uspostavi civilne vlasti i ustavnopravnog poretka na upravo oslobođenim područjima Republike Hrvatske.

Krčani u postrojbi Specijalne jedinice policije Ajkula

Doprinos Domovinskom ratu dali su Krčani i kao pripadnici Ajkula, Specijalne jedinice policije Policijske uprave primorsko-goranske.

Na samome početku ovog kratkog opisa Krčana u postrojbi riječke Specijalne jedinice policije (SJP) moram se osvrnuti na karizmatičnog zapovjednika postrojbe Marina Jakominića. Iako rođeni Riječanin, Marino je ipak podrijetlom s otoka Krka, što je često znao isticati i šaliti se na račun svojih bodulskih korijena. Krčani mogu biti ponosni što su tijekom združenih vojnih operacija koje su imale za cilj oslobađanje Dubrovnika i šireg prostora Maslenice, elitnom postrojbom MUP-a, riječkom SJP Ajkula, zapovijedala dvojica bodula.

Nažalost, tijekom akcije Poskok, na Velebitu, Marino je 29. kolovoza 1992. godine smrtno stradao u neprijateljskoj zasjedi na pravcu Rizvanuša - Visočica.

Na prvom postrojavanju postrojbe bilo je prisutno i deset djelatnika PS Krk. To su bili Pero Balukčić, Luka Ćosić, Branko Hajdin, Nedjeljko Jakovac, Zlatko Lukić, Marin Papić, Davor Polutnik, Stipo Rašić, Predrag Vuleta i Željko Žužić. Već tijekom 1992. i 1993. godine uključuju se u postrojbu te odlaze na bojišta i otočani Davor Brusić, Nedjeljko Galjanić, Silvano Gunjević i Branko Radivoj, a pričuvni sastav postrojbe činili su Ivica Antončić, Renato Capić, Damir Debelić, Tomislav Dujmović, Ivan

Sl. 2. Pripadnicima Ajkula helikopter je često bio jedino prijevozno sredstvo do položaja na Velebitu (slijeva: Ivica Lukarić, Robert Kućar i Nedjeljko Kosić)

Galantić, Igor Ilijić, Marinko Klobučar, Nedjeljko Kosić, Robert Kućar, Ivica Lukarić, Robert Milković, Dubravko Pavan, Damir Petrov, Denis Rogina i Ivan Žic. Većina je u postrojbi bila do potpunog smirivanja ratnih djelovanja i samog završetka rata.

Iz fantastičnog i ni s čim mjerljivog ratnog puta SJP Ajkula izdvojit ću dva događaja koji će zorno opisati sav uspjeh, ali i tragediju Krčana kao pripadnika te postrojbe.

Naime, od 22. do 27. siječnja 1993. godine izvedena je vojna operacija pod kodnim nazivom Gusar. Cilj te vojne operacije bio je potisnuti postrojbe neprijatelja iz područja Rovanjske, Novigradskog ždrila i cestovne komunikacije Posedarje - Zadar. U toj vojnoj operaciji neprijatelj je odbačen daleko od prometnice Karlobag - Maslenica - Zadar, na udaljenost s koje više nije mogao topništvom svakodnevno razarati grad Zadar te mu tako nanositi golemu materijalnu štetu i, nažalost, gotovo svakodnevne žrtve među civilnom stanovništvom. Oslobođena je i Zračna luka Zemunik pa su omogućeni uvjeti za gradnju pontonskog mosta kojim

će ponovno biti povezan sjever i jug zemlje te koji će se koristiti do izgradnje novog Masleničkog mosta. Riječki SJP dobio je zadaću zauzimanja puteva s druge strane Velebita, odnosno podno Maloga Alana. Uspješnim izvršenjem akcije zauzete su zadane kote i u potpunosti je izvršena dobivena zapovijed. Neprijatelj sve do kraja svibnja poduzima intenzivne napadne akcije s ciljem povrata izgubljenog teritorija i onemogućavanja izgradnje pontonskog mosta. Riječki SJP ostaje na svojim položajima na visovima Velebita gdje sljedeće mjesece provodi na prvoj crti obrane. U velikoj oslobodilačkoj operaciji koju su izvele združene vojne snage Republike Hrvatske, kao i u mjesecima nakon akcije kada je SJP držao liniju obrane na vrhovima Velebita, elitnom postrojbom SJP Ajkula zapovijedao je upravo naš bodul, Puntar Nedjeljko Galjanić.

Tijekom priprema za akciju Medački džep, na crti bojišnice kod Rizvanuše nedaleko od Gospića, u jednome od niza diverzantsko-terorističkih napada na položaje SJP Ajkula, tijekom noćne oluje 4. rujna 1993. godine, nakon što je nepuna dva tjedna bio pripadnik postrojbe, u borbi prsa o prsa sa specijalnim postrojbama neprijatelja pogiba naš Omišljanin Ivica Antončić.

Kao što je vidljivo, velik je broj Krčana ratovao i branio svoju domovinu u sastavu SJP-a, kao i sastavu temeljnih postrojbi MUP-a RH.

Ratujući od Vukovara i Slavonije, preko Velebita pa do Dubrovnika i Prevlake, svjesni činjenice da se dom ne može obraniti na Krčkom mostu, na taj su način dali izniman doprinos u obrani i stvaranju Republike Hrvatske.

Krčani u obrani i oslobađanju Domovine 1991. – 1995.

Ustroj postrojbe Zbora narodne garde

Ubrzo nakon osnivanja Zbora narodne garde (ZNG) i prvog predstavljanja brigada ZNG-a u Zagrebu na svečanoj smotri 28. svibnja 1991. godine, i na otoku Krku dolazi do intenzivnog procesa ustroja postrojbe ZNG-a. Posebice stoga što je u drugim krajevima Hrvatske dolazilo do eskalacije agresorskih ratnih djelovanja i što su pripadnici PS Krk bili upućivani na tada krizna područja, čime je jednim dijelom bila oslabljena obrana otoka.

Na temelju zahtjeva Ministarstva obrane Republike Hrvatske (MORH) na području Općine Krk trebala je biti ustrojena bojna ZNG-a koja je u svome sastavu trebala imati sljedeće ustrojbene jedinice: tri satnije, prateći vod, pozadinski vod, inženjerski vod, odjeljenje izviđača, odjeljenje S-2M, odjeljenje veze i zapovjedništvo bojne. Formacijski sastav trebao je brojiti 540 v/o.

Dio bivših jedinica TO-a preveden je u pričuvni sastav ZNG-a te se sastojao od dvije satnije, pozadinske baze, voda veze, zaštitnog voda, voda za podvodne aktivnosti, diverzantskog i protudiverzantskog voda te zapovjedništva s ukupno 393 vojna obveznika.

Preostali dio bivših jedinica TO-a organiziran je u 13 odreda Narodne zaštite u svim tadašnjim mjesnim zajednicama.

Služba motrenja i obavješćivanja, jedinice i štabovi Civilne zaštite te radna obveza zadržani su u ranijim okvirima, s tim da je izvršeno njihovo dopunjavanje novim vojnim obveznicima te usklađivanje njihova sastava prema potrebama.

Djelatnici Ureda za obranu, na čijem je čelu bio Ante Maslać, započeli su popunjavanje bojne ZNG-a u kolovozu 1991. i do kraja mjeseca svi vojni obveznici na otoku bili su upoznati s ratnim rasporedom, osim obveznika koji su bili raspoređeni u odrede NZ-a, jer nije bilo zakonskih propisa kojima bi bile regulirane brojčane oznake i mobilizacijska zborišta za te jedinice. Vojnim obveznicima raspoređenima u bivše jedinice TO-a reguliran je ratni raspored.

U novoustrojenu bojnu ZNG-a raspoređeno je 537 v/o i niti jedan nije bio stariji od 50 godina. Jedan je dočasnik imao 47 godina (zapovjednik voda veze), a jedan vojni obveznik imao je 50 godina (vozač motornog vozila).

Tijekom rujna i listopada 1991. mobilizacija je bila svakih sedam dana te je na terenu stalno bilo mobilizirano oko 130 v/o.

Za prvog zapovjednika bojne ZNG-a otoka Krka 8. srpnja 1991. godine imenovan je Ante Čakarun koji je od 1. listopada 1990. obnašao dužnost komandanta TO-a otoka Krka.

Da bi se provjerila spremnost Krčana za zadaće koje će uskoro uslijediti, krajem kolovoza 1991. izvršeno je prvo pozivanje i smotra cijele bojne ZNG-a na sljedećim lokacijama i sa sljedećim postotkom odaziva:

28. kolovoza - mobilizacija 1. satnije ZNG-a . . . .Sv. Vid-Miholjice
upućeno 125 poziva . . . . . .odaziv 98 v/o - 78%
29. kolovoza - mobilizacija 2. satnije ZNG-a . . . . . .Sužan
upućeno 125 poziva . . . . . .odaziv 114 v/o - 91%
30. kolovoza - mobilizacija 3. satnije ZNG-a . . . . . .Bajčići
upućeno 125 poziva . . . . . .odaziv 106 v/o - 84%
31. kolovoza - mobilizacija pratećeg i inženjerskog voda,
odj. izviđača i veze . . . . . .Kras
upućena 134 poziva . . . . . .odaziv 118 v/o - 88%.

Sukladno zahtjevu MORH-a za ustrojem bojne ZNG-a na otoku Krku, krčka je postrojba ustrojena kao jedna od ustrojbenih jedinica riječke 111. brigade ZNG-a. Poznato je da je 111. brg ZNG-a još u lipnju 1991. bila u potpunosti ustrojena i dijelom naoružana unutar formacija MUP-a RH te se samo čekala zapovijed za ustrojem brigade ZNG-a. Službeni ustroj 111. brg ZNG-a uslijedio je nakon zapovijedi za formiranjem jedinica Narodne garde, koju 29. srpnja 1991. godine donosi zapovjednik ZNG-a general Martin Špegelj. Sukladno toj organizacijsko-formacijskoj zapovijedi, riječka brigada ustrojena je kao 111. brigada Zbora narodne garde „R" (rezervna, pričuvna).

Svakako treba istaknuti da se dan osnivanja brigade obilježava 2. srpnja. Naime, tog je dana 1991. godine mobilizirano zapovjedništvo i 1. vod 1. satnije 4. krčke bojne 111. brg ZNG-a koje je imalo zadaću izlaska na položaje u obrani Zračne luke Rijeka i okolice, a što će biti prvo uspješno vojno djelovanje neke od postrojbi 111. brg ZNG-a.

Ustroj bojne ZNG-a na otoku Krku donio je djelatnicima Ureda za obranu brojne probleme. Naime, do početka Domovinskog rata obrambene snage otoka Krka bile su ustrojene u jedinicama Teritorijalne obrane i u rezervnom sastavu ratnih jedinica JNA. S obzirom na to da je postrojba trebala odgovarati novim kriterijima i novim zahtjevima vremena u kojem smo se tada nalazili, a što je bilo u potpunoj suprotnosti s vremenom i doktrinom po kojoj su dotad bile ustrojene postrojbe, zadaća nije bila nimalo jednostavna.

Popunjavanje jedinica rezervnog sastava policije, kasnije odreda Narodne zaštite i jedinica Civilne zaštite, kao i popunu i ustroj bojne ZNG-a pratila je stalna nedorečenost, pomanjkanje zakonskih i podzakonskih

propisa i kriterija koji bi olakšali taj intenzivan proces stvaranja snaga za obranu otoka. Treba istaknuti da je preustroj v/o iz bataljuna TO-a u pričuvni sastav MUP-a obavljan tijekom proljeća 1991. i da je 30. travnja 1991. pričuvni sastav MUP-a, odnosno bivšeg bataljuna TO-a brojio 435 v/o.

Međutim, naporima uloženima da se ni iz čega i bez naoružanja stvori obrambena snaga otoka, danonoćnim radom na ustroju bojne ZNG-a i ostalih formacija zadaća je bila u potpunosti izvršena.

Protuzračna obrana sjevernog dijela otoka Krka

Iz već ustrojenog zapovjedništva 111. brg ZNG-a u krčki centar za obavješćivanje (COB) 2. srpnja 1991. godine telefaksom dolazi zapovijed za mobilizacijom zapovjedništva i 1. voda 1. satnije 4. bojne 111. brg ZNG-a, a koji će biti smješteni u prostorijama osnovne škole u Omišlju. Mobilizacija je izvršena zbog važnosti kapitalnih gospodarskih i infrastrukturnih objekata koji se nalaze na sjevernom dijelu otoka. Prva zadaća mobiliziranoga dijela Krčke bojne ZNG-a bila je zaposjedanje položaja u samoj Zračnoj luci Rijeka, kao i u njezinoj neposrednoj okolini.

S obzirom na to da je desetodnevni rat u susjednoj Republici Sloveniji bio u tijeku, a namjere 13. korpusa JNA smještenog u Rijeci i okolici nisu bile poznate, zaposjedanje zračne luke izvršeno je s namjerom da se 13. korpusu onemogući zaposjedanje zračne luke i korištenje u svrhu transporta žive sile i materijalno-tehničkih sredstava, a prema nekim saznanjima i pretvaranja Zračne luke Rijeka u komandno-operativni centar 13. korpusa u slučaju razbuktavanja ratnih operacija na širem riječkom području.

Usprkos činjenici da je neprijateljska vojska još bila u Rijeci i okolici, da su neprijateljski zrakoplovi i helikopteri učestalo obavljali prelete preko otoka, da su cijevi dalekometnog oruđa smještenog u riječkoj vojarni Katarina bile usmjerene prema ciljevima i na otoku Krku, kod krčkih branitelja nije bilo dvojbe. Zapovijed je izvršena istoga dana.

Moram istaknuti da je 2. srpnja 1991. datum koji se smatra kao službeni dan formiranja 111. brg ZNG-a / HV-a te datum kojim krčka postrojba i službeno postaje aktivni sudionik Domovinskog rata te od prvog trenutka oružano aktivno sudjeluje u obrani i stvaranju Republike Hrvatske. Prve snage koje su imale zadaću obrane zračne luke i njezine okolice či-

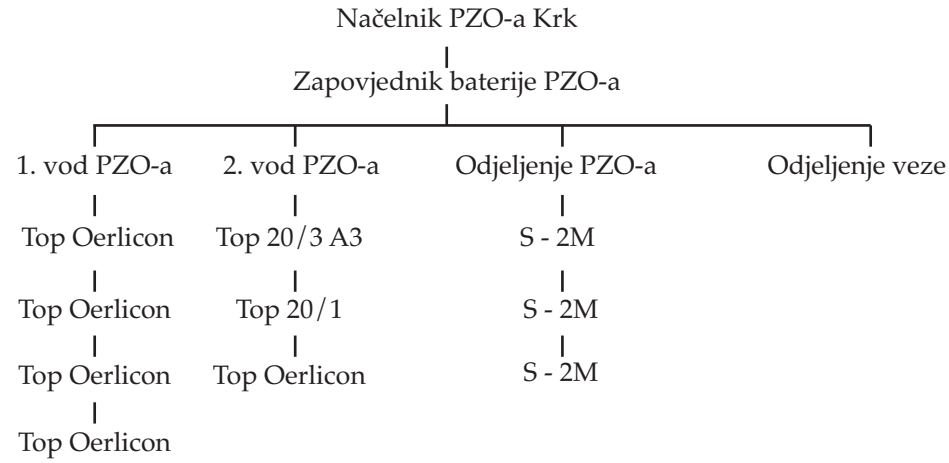
nila je formacija jednog voda brojnog stanja 31 v/o, a koji su bili u potpunosti naoružani i opremljeni dostatnim zalihama streljiva. U naoružanju formacije nalazile su se i dvije teške protuzračne strojnice Browning M-2 12,7 mm.

Dana 2. listopada 1991. u krčki COB dolazi obavijest o punoj pripravnosti i otvaranju vatre prema svim nenajavljenim ciljevima u zraku. Helikopter neprijateljske vojske približio se zgradi zračne luke i krčki su branitelji bili spremni otvoriti vatru prema njemu. U gotovo posljednji trenutak pilot tog helikoptera zaista vrlo vještim manevrom uspijeva pobjeći prema DINA Petrokemiji i dalje prema Rijeci. Već drugog dana, 3. listopada postrojba u zračnoj luci ima bojevo djelovanje prema još jednom helikopteru. Naime, neidentificirani helikopter letio je nenajavljeno ravno prema zračnoj luci. Postrojba na zadaćama obrane zračne luke otvorila je vatru prema tom helikopteru. Budući da se helikopter nije dovoljno približio samoj zgradi zračne luke, oštećenja koje je pretrpio od vatre s naših položaja nisu bila od vitalne važnosti za njegovu upotrebu pa se uspio spustiti na udaljeni dio poletno-sletne staze. Na naše iznenađenje, iz letjelice su počeli izlaziti civilni promatrači Promatračke misije Europske zajednice (EZ), blijedi, prestrašeni, ali sretni što su živi. Kako se nije radilo ni o kakvoj vojnoj formaciji nego o civilnim promatračima EZ-a, hitno je u zračnu luku pozvan predsjednik krčkog Kriznog štaba koji im je nakon poduljeg uvjeravanja uspio objasniti da su za ovaj događaj krivi sami. Iako je helikopter bio prošaran streljivom, nisu bili oštećeni vitalni dijelovi letjelice pa su u poslijepodnevnim satima promatrači EZ-a odletjeli iz Zračne luke Rijeka.

Do kraja prosinca 1991. u potpunosti je bila ustrojena postrojba protuzračne obrane (PZO) sjevernog dijela otoka Krka. Postrojba PZO-a bila je ustrojena kao mješovita laka artiljerijsko-raketna baterija PZO-a koja se sastojala od zapovjedništva, desetine veze, dva topnička voda i jedne raketne desetine naoružane raketnim sustavima S-2M. Topnički vodovi bili su naoružani protuzrakoplovnim topovima Oerlicon 20 mm, topovima 20/1 mm M 75, jednim topom 20/3 mm M 55 A3 B1, kao i jednom teškom protuzračnom strojnicom Browning M 2 12,7 mm. Taj je Browning 1. siječnja 1992. godine uništio neprijatelj u selu Glavace.

Treba istaknuti da su protuzračni topovi Oerlicon bili bez ciljničkih

sprava te su one bile napravljene u tehničkoj radionici DINA Petrokemije. Pristupilo se i izradi maketa topova za lažne položaje, a koje su također bile postavljene nedaleko od zračne luke. Tijekom 2. siječnja 1992. i napada neprijateljskih zrakoplova na industrijsku zonu Kukuljanovo kod Rijeke, postrojba PZO-a bila je na borbenim položajima, ali nisu borbeno

Sl. 3. Mješovita laka artiljerijsko-raketna baterija PZO-a sjevernog dijela otoka Krka, siječanj 1992.

Sl. 4. Položaj PZO-a, Zračna luka Rijeka, srpanj 1991. – travanj 1992.

Sl. 5. Nebo iznad sjevernog dijela otoka Krka bilo je sigurno, Zračna luka Rijeka, 1991./1992.

djelovali jer su dva neprijateljska zrakoplova koja su letjela rutom iznad otočića Sv. Marko bila na visini većoj od dometa tada raspoloživog naoružanja.

Dužnost načelnika PZO-a Krk obnašao je Stjepan Belavić, a zapovjednik baterije PZO-a Krk bio je Josip Šantić.

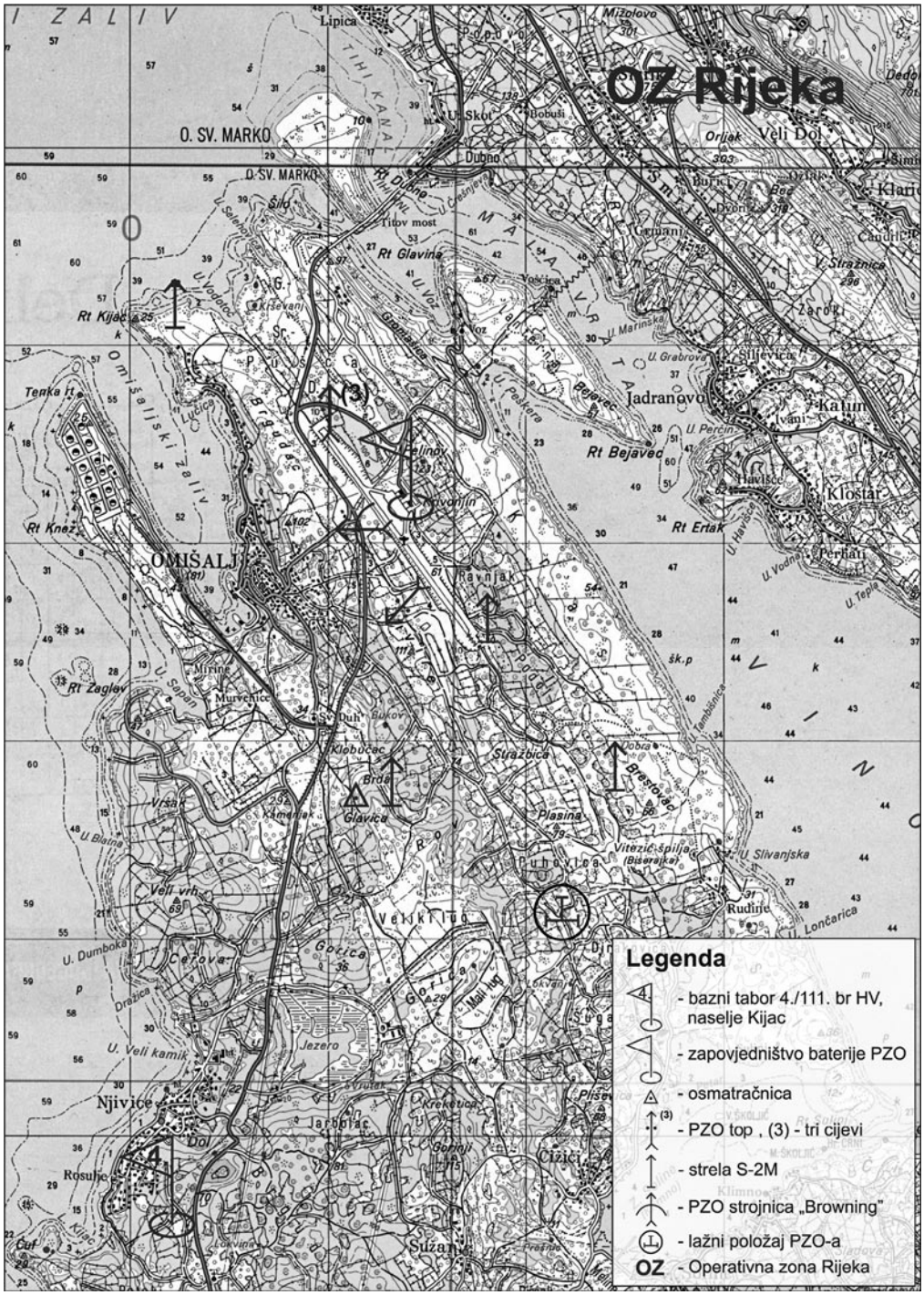
Krčka postrojba PZO-a bila je jedan od organizatora i domaćin vježbi bojeva gađanja postrojbi 101. lakog artiljerijskog puka PZO-a (101. lap PZO-a), a koje se od 18. siječnja 1992. provodilo u uvali Peškera nedaleko od bivšeg trajektnog pristaništa Voz na sjevernom dijelu otoka.

Sl. 6. Položaji PZO-a, Zračna luka Rijeka, srpanj 1991. – travanj 1992.

Sl. 7. Položaji PZO-a, Zračna luka Rijeka, srpanj 1991. – travanj 1992.

Sl. 8. Zemljovid PZO-a sjevernog djela otoka Krka, srpanj 1991. – travanj 1992.

Do veljače 1992. godine postrojba djeluje u koordinaciji sa zapovjedništvom Operativne zone Rijeka, Uredom za obranu Krk i zapovjedništvom budućeg 101. lap PZO koje je bilo ustrojeno u Rijeci 15. studenoga 1991. godine. Dana 10. veljače 1992. na temelju zapovjedi general-pukovnika Antona Tusa, načelnika Glavnog stožera Hrvatske vojske (GS HV), dolazi do formiranja 101. lap PZO-a pa će od veljače 1992. krčka postrojba PZO-a ući pod okrilje 101. lap PZO-a. Mješovita laka artiljerijska baterija PZO-a sjevernog dijela otoka Krka bit će demobilizirana 20. travnja 1992., a njezino područje odgovornosti u potpunosti će preuzeti 101. lap PZO-a iz Rijeke.

Krčani na Ličkom bojištu od 20. studenoga 1991. do 15. ožujka 1992.

Tijekom ljeta i jeseni 1991. godine 111. brg ZNG-a u svom je formacijskom sastavu imala sljedeće postrojbe: profesionalnu (gardijsku) A bojnu, 1. i 2. pješačku bojnu iz Rijeke, 3. bojnu u Delnicama u Gorskom kotaru, 4. bojnu na otoku Krku i 5. bojnu u Senju. U sastavu brigade bila je i brigadna artiljerija, tenkovska satnija, baterija PZO-a, pristožerne postrojbe, logistička satnija, brigadni sanitet, postrojba ABKO, inženjerijska satnija, vod vojne policije, izvidnička satnija i vod veze. Svaka od postrojbi brigade imala je točno određene zadaće. Zadaća postrojbe s otoka Krka bila je nadzor Kvarnerskog zaljeva te praćenje aktivnosti JNA, osiguranje zračne luke na otoku Krku i Krčkog mosta, nadzor ostalih infrastrukturnih i gospodarskih objekata, posebice na sjevernom dijelu otoka, stalna provedba obuke i priprema postrojbe za odlazak na Ličko bojište, rad na logističkom osiguranju, popuna postrojbe motornim vozilima, nabava naoružanja, streljiva i ostalih minsko-eksplozivnih sredstava, kao i nabava ostalih materijalno-tehničkih sredstava.

Posebice konfuzna situacija tijekom jeseni 1991. godine, ozračje ni rata ni mira, vladalo je za blokada hrvatskih luka i jadranskih pomorskih puteva, a koje je provodila Jugoslavenska ratna mornarica (JRM):

- od 17. do 23. rujna
- od 3. do 11. listopada
- od 8. studenoga do 3. prosinca 1991. godine.

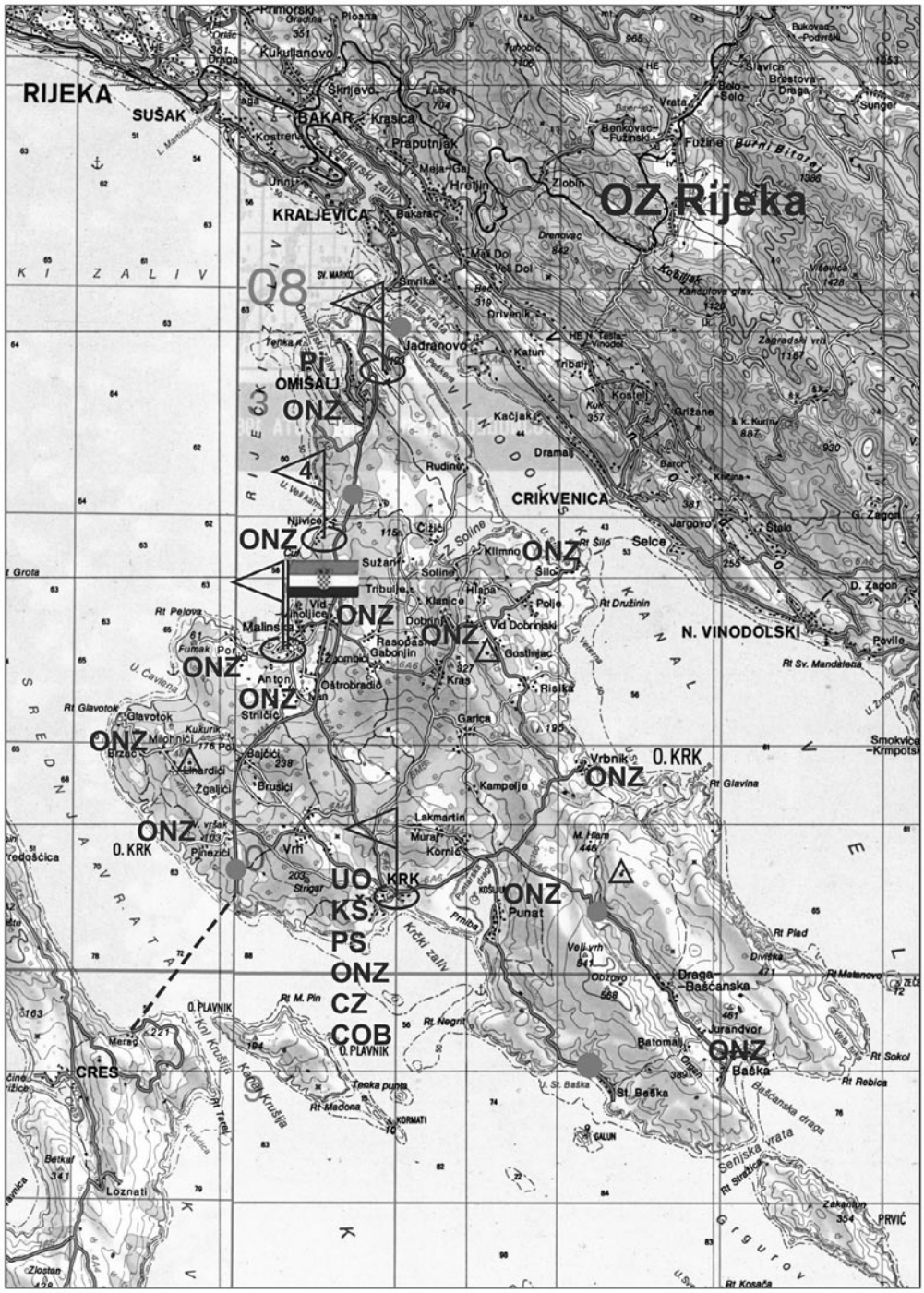
Blokade luka i pomorskih puteva na sjevernom Jadranu provodilo je brodovlje JRM-a koje je bilo u sastavu Taktičke grupe (TG) Rijeka, a koja je djelovala u akvatoriju Kvarnera s osloncem na luku Pula i Vojno-pomorsko uporište (VPU) Lošinj. Sastav TG-a Rijeka uglavnom su činili:

- veliki patrolni brod (VPBR) - 32 Koper, brodovi ove klase često su nazivani razaračima
- 1 raketna topovnjača (RTOP)
- 1 torpedni čamac (TČ)
- 1 - 2 patrolna čamca (PČ).

Tako su, primjerice, tijekom prve blokade ispred sjevernog dijela otoka, kao i ispred Rijeke zamijećeni RTOP-404 s patrolnim čamcima PČ-132 i PČ-135. U vrijeme druge blokade na Kvarneru i u Riječkom zaljevu zamijećeni su VBPR-32 Koper, topovnjača RTOP-405, torpedni čamac Jadran, kao i jedan manji brod neprijateljske mornarice. Za trajanja treće blokade sjeverni dio Jadrana je aktivnosti JRM-a najviše osjetio u

Sl. 9. Veliki patrolni brod - 32 Koper

Sl. 10a. Zemljovid otoka Krka u razdoblju srpanj 1991. – travanj 1992.

Krčki „Nacrt“ Ustava Republike Hrvatske („Krčki Ustav“), Malinska (1. - 15. 8. 1990.)

Zapovjedništvo i bazni tabor 4./111. br. ZNG/HV, Njivice (naselje Kijac)

Zapovjedništvo baterije PZO (Zračna luka Omišalj), samostalni pozadinski vod (Malinska), Ured za obranu i logistička baza 4./111. br. ZNG/ HV (Krk)

OZ Rijeka Operativna zona Rijeka

UO Ured za obranu

KŠ Krizni štab (10. 9. 1991. - 20. 3. 1992.), Štab za obranu otoka (4. 12. 1990. - 10. 9. 1991.)

PS Policijska stanica

Pi Policijska ispostava (Omišalj)

ONZ Odred Narodne zaštite

CZ Štab Civilne zaštite

COB Centar za obavješćivanje

 Osmatračnice

 Prostor predviđen za zaprečavanje, miniranje i rušenje

 Trajektna linija Valbiska (otok Krk) - Merag (otok Cres)

Sl. 10b. Legenda uz zemljovid otoka Krka u razdoblju srpanj 1991. – travanj 1992. godine

Istri, odnosno u luci Pula, kada je brodovima JRM-a obavljan transport neprijateljske žive sile i vojne opreme prema njihovim pomorskim bazama na otocima Vis i Lastovo te pomorskim bazama u Crnoj Gori.

Upravo to vrijeme aktivnosti ZNG-a na otoku, pripadnika odreda NZ-a i svih ostalih uključenih u pripreme i obranu otoka bile su iz dana u dan sve vidljivije. Tako su 8. listopada na otočne prometnice postavljene i prve zapreke, tzv. metalnim ježevima, betonskim blokovima, a i određena su mjesta za miniranje i rušenje prometnica u slučaju da to bude potrebno. Osmatrači Centra za promatranje i obavješćivanje zamijetili su u više navrata i neprijateljsku podmornicu u blizini Jadranskog naftovoda i Krčkog mosta.

Usporedo s pomorskom blokadom Kvarnera i intenzivnim preletima neprijateljskih zrakoplova i helikoptera iznad otoka, iz riječkog Centra za obavješćivanje u krčki COB 19. rujna 1991. dolazi obavijest o povećanoj budnosti zbog opasnosti od desanta jedinica JNA na otok pa postrojbe ZNG-a, odreda NZ-a i policije ponovno obavljaju pojačane ophodnje i stražu na pretpostavljenim pravcima mogućeg desanta. Dana 17. rujna 1991. oglašena je i prva uzbuna u trajanju od tri sata. Kasnije su bile oglašene još dvije uzbune, a posljednja je bila 3. siječnja 1992. godine. Istodobno, izdana je zapovijed za potpuno zamračivanje, prvo 17. rujna 1991. godine.

Prvom velikom pobjedom hrvatskih branitelja, tj. osvajanjem vojarni JNA, i krčka postrojba bila je u potpunosti naoružana. Osvajanjem skladišta JNA u Delnicama i padom Varaždinskog korpusa, u krčku su postrojbu prispjele dovoljne količine naoružanja potrebnog za zadaće koje će uskoro uslijediti.

Svakako treba zabilježiti da su pripadnici Krčke bojne u jednom razdoblju raspolagali čak i tenkom T-55. Naime, 12. listopada 1991. navedena je oklopna tehnika prešla Krčki most i bila smještena u baznom taboru Krčana u njivičkom naselju Kijac. Prosudbom da, srećom, neće biti potrebe za upotrebom tenka na otoku Krku, on je ubrzo proslijeđen tamo gdje će biti potrebniji, tj. u tenkovsku satniju 111. brg HV-a.

Jedan od najkritičnijih dana za otok Krk tijekom Domovinskog rata bio je upravo početkom studenoga 1991. godine. Naime, 7. studenoga 1991. Generalštab JNA uputio je 13. korpusu u Rijeci zapovijed u kojoj pod točkom 11 stoji: „početak rušenja, onesposobljavanja odmah a naj-

kasnije do 12 sati 9. novembra 1991. godine". Tu je zapovijed potpisao načelnik Generalštaba JNA Blagoje Adžić.

U 13. korpusu je sve bilo spremno od ranije. Tako da su već imali na ciljniku važne objekte u Rijeci i okolici, pa tako i na otoku Krku. Na ciljniku bili su Zračna luka Rijeka, Jadranski naftovod, DINA Petrokemija i Krčki most. Cijevi dalekometnog artiljerijskog oružja bile su spremne, izvršena sva tehnička priprema, čekala se samo zapovijed.

Međutim, general Marijan Čad, komandant 13. korpusa JNA sa sjedištem u Rijeci, oglušio se o zapovijed jer je znao da bi provođenjem te zapovijedi počinio ratni zločin, nanio teško zlo i tragediju riječkom području. Isto tako, znao je da tada neizbježno dolazi do otvorenog ratnog sukoba na riječkom području i neminovnog uništenja 13. korpusa. Naime, zbog nemoći, odnosno manjka žive sile koja je počela napuštati jedinice korpusa nakon rata u Sloveniji, zbog nemotiviranosti za borbu preostalih pripadnika korpusa te zbog dislociranosti i udaljenosti od najbližih neprijateljskih postrojba JNA, poraz jedinica 13. korpusa bio bi neizbježan.

Tako, suprotno zapovijedi Generalštaba JNA, general Čad, u dogovoru s Franjom Gregurićem, predsjednikom Vlade nacionalnog jedinstva, i u dogovoru s Kriznim štabom u Rijeci, kojemu je tada na čelu bio Slavko Linić, 8. studenoga 1991. godine potpisuje sporazum o mirnom odlasku 13. korpusa s riječkog područja.

Istodobno kako su krčki branitelji zaposjeli zračnu luku 2. srpnja 1991. godine, uslijedio je pokušaj tajne mobilizacije stanovnika otoka srpske nacionalnosti koji su bili raspoređeni u ratne jedinice JNA. Čak je i uniforma za komandanta tih zamišljenih jedinica već bila na otoku, u jednom dućanu, samo ju je trebalo preuzeti, a i pozivi su bili spremni za slanje. Naravno, cijela je ta akcija bila na vrijeme otkrivena i u potpunosti osujećena. Treba istaknuti da se i velik broj Srba s otoka nije htio odazvati pozivu srpskog agresora.

Na temelju odluke predsjednika Republike Hrvatske i vrhovnog zapovjednika Oružanih snaga dr. Franje Tuđmana o vojno-teritorijalnoj podjeli RH od 30. rujna 1991., dolazi do osnivanja Operativnih zona (OZ) koje započinju s radom 1. listopada 1991. godine. Jedna od prvih zapovijedi 5. OZ-a Rijeka upućenih krčkom Uredu za obranu bila je zapovijed za mobilizacijom cjelokupne formacije 4. krčke bojne ZNG-a. Zapovijed je upu-

ćena 4. studenoga 1991., a istog i sljedećeg dana od 16 do 6 sati obavljeno je, putem već dobro uhodane kurirske službe, pozivanje 381 v/o. Potpuna popuna formacije izvršena je u sljedećim danima, i to 5. studenoga pozivanjem 100 v/o i 7. studenoga pozivanjem još 70 v/o.

Dana 13. studenoga 1991. godine stigla je tužna vijest o pogibiji Vitodraga Maračića. Podrijetlom bodul s otoka Krka, kao pripadnik 3. A brigade ZNG-a Kune iz Vinkovaca, smrtno je stradao u mjestu Marinci nedaleko od Nuštra tijekom akcije pokušaja posljednjeg proboja okruženja Vukovara.

Tijekom jeseni 1991. godine Hrvatska je gorjela na svim bojišnicama koje su bile na pravcima neprijateljske agresije na RH. Imajući na umu da neprijatelj na Ličkom bojištu postaje sve agresivniji, postalo je jasno da obrana otoka Krka neće biti moguća na Krčkome mostu. Stoga je 15. studenoga 1991. u zračnoj luci izvršeno postrojavanje cijele bojne ZNG-a da bi se u potpunosti pojasnila uloga krčkih branitelja u vremenu koje će uslijediti. Zadaća govornika nije bila nimalo jednostavna. U samoj postrojbi bilo je vidljivo raslojavanje na one koji još nisu mogli prihvatiti činjenicu da će otok morati braniti daleko od svojih domova te na one koji su bili spremni za odlazak u boj na 100 kilometara udaljeno Ličko bojište. Skupio se i manji broj roditelja, žena i djece koji su glasno negodovali i govorili da ne treba ići s otoka. Pri kraju te mučne situacije mala skupina branitelja i dalje je bila uporna u svojim stavovima da se otok Krk mora braniti na Krčkom mostu, dok je velika većina ipak prihvatila realnost i bila spremna za odlazak s otoka.

Tako je u zapovjedništvu Krčke bojne, imajući na umu događanja u zračnoj luci, donesena odluka da se sukladno predviđenom broju prvih krčkih dragovoljaca, raspoloživom naoružanju i ostalim materijalno-tehničkim sredstvima ustroji postrojba tzv. ojačane satnije. U konačnici je bila ustrojena u sljedećoj formaciji:

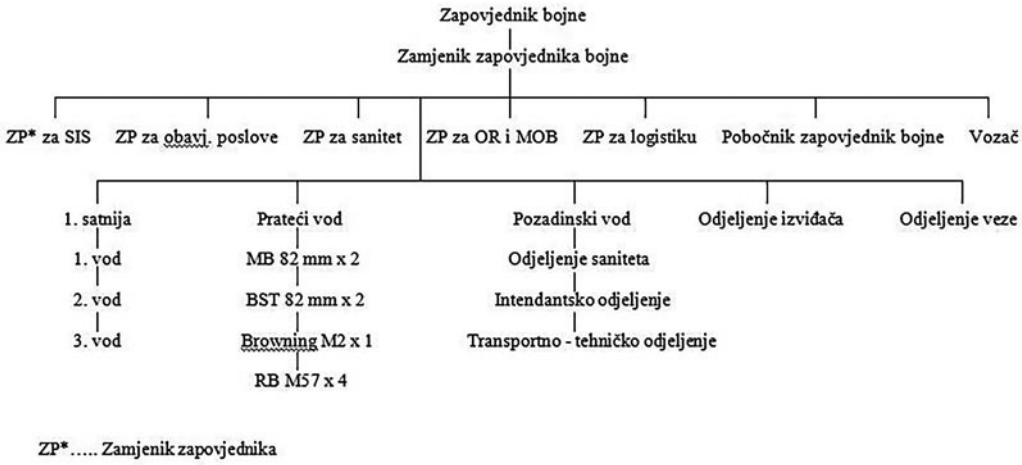
- zapovjedništvo bojne
- jedna satnija s tri voda
- prateći vod s četiri odjeljenja
- samostalni pozadinski vod s tri odjeljenja
- odjeljenje izviđača
- odjeljenje veze.

Prva postrojba prvih krčkih dragovoljaca koja je otišla na Ličko bojište u svome je sastavu imala 12 časnika i 182 vojnika. I konačno, 20. studenoga 1991. godine u kasnim poslijepodnevnim satima, po mraku i olujnom nevremenu, prva postrojba krčkih branitelja odlazi u Liku. Postrojba se kretala pravcem Njivice - Klenovica - Krivi put - Melnice - Veljun Primorski. Dijelovi postrojbe prvu noć provode u Krivom putu, Melnicama i Veljunu. Dan 21. studenoga provode u mjestu noćenja da bi se pretkraj dana, pod okriljem noći i koristeći alternativne pravce kretanja pripadnici 4./111. brg HV-a sakupili u Melnicama i produžili prema Otočcu.

Isto tako treba napomenuti da 21. rujna 1991. dolazi do ustroja Glavnog stožera Hrvatske vojske na čijem je čelu bio general Anton Tus. Ubrzo se dotadašnje Oružane snage organiziraju u jedinstvenu Hrvatsku vojsku te će 3. studenoga 1991. postrojbe ZNG-a i formalno biti prevedene u Hrvatsku vojsku.

Ustroj ojačane satnije 4. bojne 111. brigade Hrvatske vojske dolaskom u grad Otočac bio je sljedeći:

- zapovjednik bojne: Ante Čakarun
- zamjenik zapovjednika bojne: Svetko Šare
- zamjenik zapovjednika za SIS: Miro Toljanić
- zamjenik zapovjednika za obavještajne poslove: Ivo Malešić
- zamjenik zapovjednika za sanitet: dr. Josip Justić
- zamjenik zapovjednika za organizacijsko-mobilizacijske poslove: Željko Mlinarek
- zamjenici zapovjednika za logistiku: Dubravko Frgačić i Ivica Hržić
- pobočnik zapovjednika bojne: Tonči Hrabrić
- vozač pri zapovjedništvu: Branko Jurešić
- zapovjednik 1. satnije: Božidar Kos
- zapovjednik 1. voda: Zdenko Petrak
- zapovjednik 2. voda: Petar Ivanković
- zapovjednik 3. voda: Dragan Miletović
- zapovjednik pratećeg voda: Goran Frgačić
- zapovjednik samostalnog pozadinskog voda: Željko Drinjak
- zapovjednici intendantskog odjeljenja: Branko Kosić i Milan Nenadić
- zapovjednik odjeljenja saniteta: dr. Nenad Mijić

Sl. 11. Shema ustroja „ojačane satnije" 4. /111. brg HV-a (Otočac, 21. studenoga 1991.)

- zapovjednik tehničko-transportnog odjeljenja: Franjo Brozić
- zapovjednik odjeljenja izviđača: Zoran Turčić
- zapovjednici odjeljenja veze: Roman Leskošek i Đimi Skomeršić.

Već sljedećeg dana, 22. studenoga 1991., Krčani zaposjedaju položaje u Drenovom Klancu, u selu Žakule na predjelu zvanome Gornje Žakule. Istoga su dana imali i vatreno krštenje. Naime, neprijatelj je iz svojih udaljenih položaja (haubički artiljerijski divizion 105 mm razmješten na položajima u Doljanima, Zalužnici i Podumu te minobacačima 82 mm i 120 mm razmještenima na paljbenim položajima u selu Glavace) granatama doslovno zasuo položaje krčkih boraca. Usprkos toj kiši raznih projektila koji i nisu bili baš najpreciznij, Krčanima je veći problem predstavljala njihova dobro poznata taktika iz doktrine partizanskog ratovanja, odnosno način gerilskog ratovanja s diverzantskim upadom u naše redove. Upravo se to i dogodilo. S obzirom na to da u to vrijeme još nije bila osigurana i učvršćena crta obrane, neprijatelj je izvršio diverzantsko-teroristički napad na krčku postrojbu. Na stijenama iznad položaja krčke postrojbe, 100 metara iznad i oko 150 metara iza naših položaja, nalazila se skupina pripadnika neprijateljske vojske. Usprkos kraćem nesnalaženju, ubrzo su sve cijevi naoružanja bile usmjerene prema tim stijenama. U sastavu postrojbe nalazilo se i vozilo, popularni „tamić" (TAM 110 T7B) na kojem je bilo nadograđeno postolje za tešku strojnicu Browning M 2 12,7 mm. Posada te strojnice bez imalo dvojbe

Sl. 12. Slijeva: Ivica Orešković, vozač sanitetskog vozila, Bojan Baranić, medicinski tehničar, i dr. Nenad Mijić

Sl. 13. Drenov Klanac, studeni 1991. – siječanj 1992.

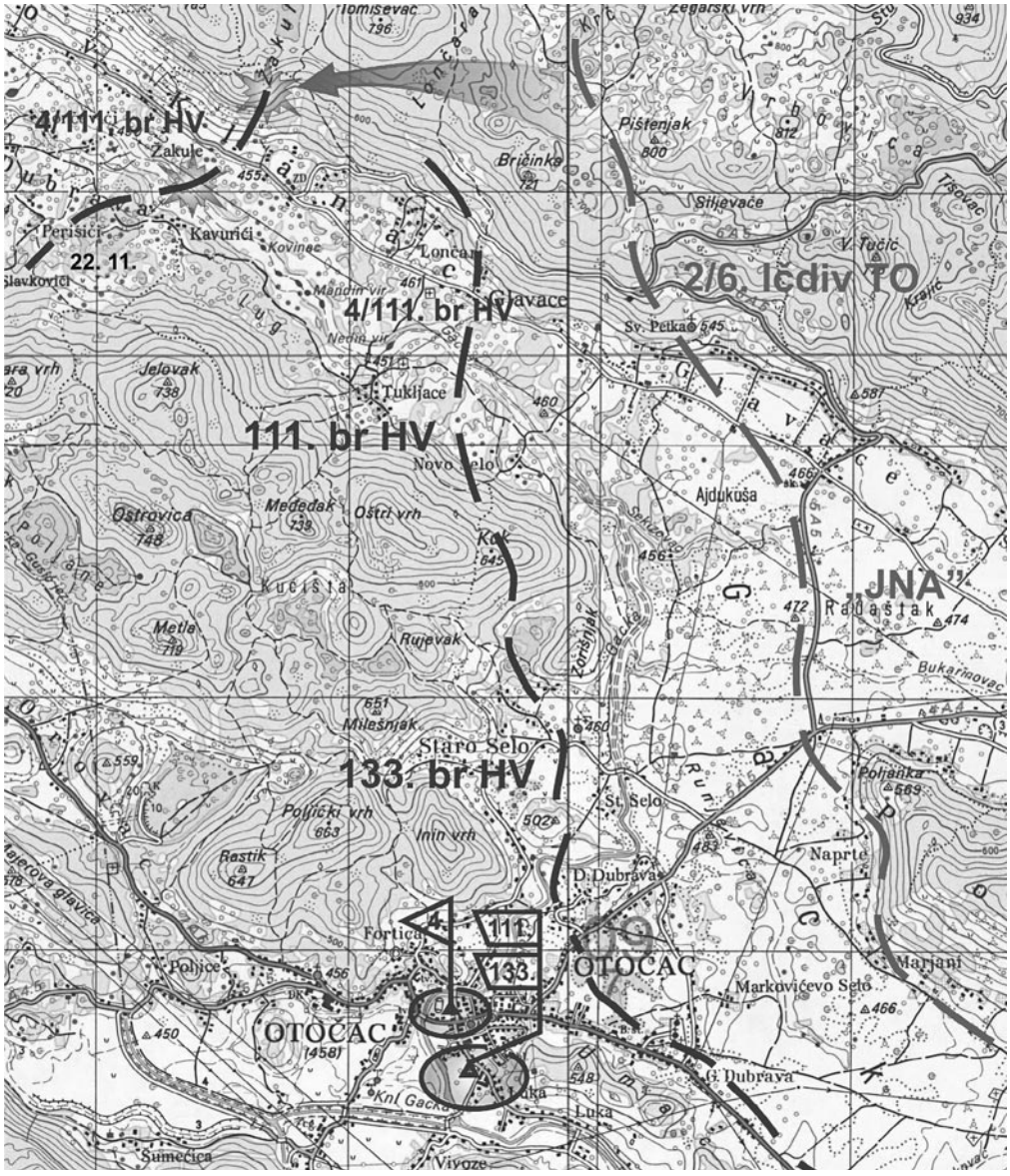

Sl. 14. Drenov Klanac, studeni 1991. – siječanj 1992.

otvara vatru prema položaju neprijatelja, a s obzirom na to da je riječ o oružju velike vatrene moći, neprijatelj je bio potisnut s tog položaja. Istodobno, otočani su srpskom agresoru na Žakula vrhu uzvratili projektilima iz ručnih bacača, zolja, osa i doslovno „razvalili" njihove položaje. Iako prvi dan na bojištu, iznenadnom transformacijom u prave iskusne ratnike, Krčani su bili pobjednici prve bitke u kojoj su sudjelovali u Domovinskom ratu.

Ta je bitka trajala punih tri-četiri sata te je s mrakom završila. U prvoj borbi koju su Krčani vodili na Ličkom bojištu imali su i prvu četvoricu ranjenika. To su bili Zdenko Dujmović, Petar Ivanković, Mladen Jakominić i Vedran Potnar, dok su dvojica pripadnika postrojbe doživjela šok zbog neke vrste psihičkog rastrojstva s obzirom na situaciju u kojoj su se iznenada našli.

Iako su svi pripadnici postrojbe tog prvog dana pokazali zavidnu hrabrost i svojim djelovanjem bili pobjednici prve bitke u kojoj su sudjelovali, ipak su stvarni heroji „prvoga dana" bili pripadnici saniteta krčke

Sl. 15. Zemljovid s prikazom prve bitke 22. studenoga 1991. i položaji Krčke postrojbe na Ličkom bojištu 1991.

Sl. 16. Nakon direktnog pogotka tenkovske granate u sklonište u kojem su se nalazili krčki borci smrtno je stradao Milan Nedić, prvi pripadnik krčkih postrojbi koji je poginuo na Ličkom bojištu. Na istome mjestu teško su ranjeni Fuad Kočić i Josip Šustić. Pedeset metara južno nalazi se mjesto pogibije Borisa Mršića i teškog ranjavanja Branimira Babića

postrojbe, a koji je bio u sastavu dr. Nenad Mijić, Ivica Orešković, vozač, i Bojan Baranić, medicinski tehničar.

Nakon prvih položaja na predjelu Gornje Žakule Krčka bojna bila je angažirana na zadaćama učvršćivanja, stabilizacije i obrane dostignutih crta nakon oslobađanja Drenovog Klanca, a ti su položaji bili na crti selo Lončari (tt 461) - Tukljace - Novo Selo - Kuk (k 645) - Zorišnjak - istočni rub Starog Sela.

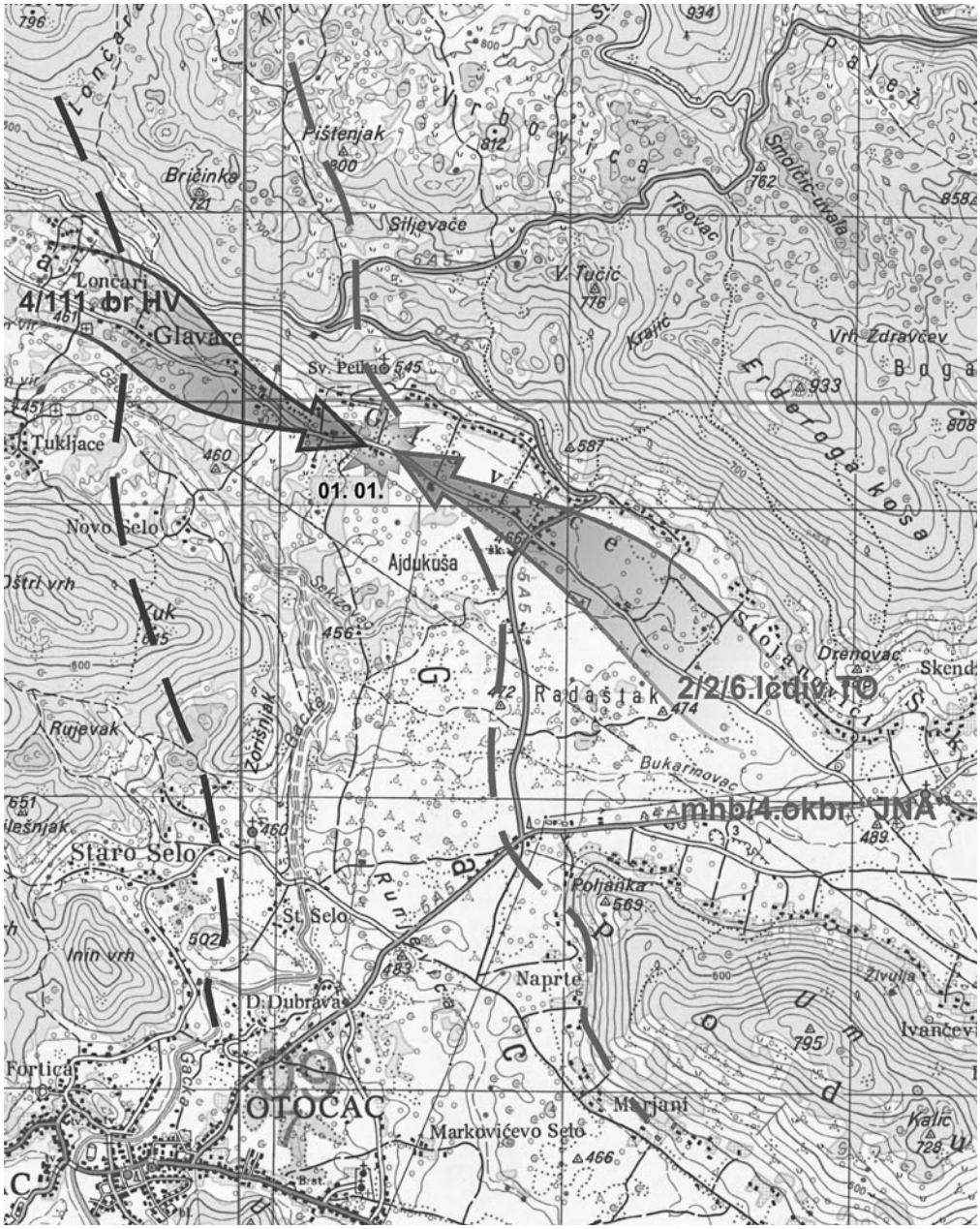
Od 23. studenoga 1991. pa do 20. siječnja 1992. godine 4./ 111. brg HV-a, zajedno s ostalim postrojbama na tom dijelu Ličkog bojišta, čini prvi borbeni red obrane dostignutih crta.

Sl. 17. i 18. Tijekom najteže bitke koju je vodila krčka postrojba na Ličkom bojištu krčki borci su zbog golemih količina ispaljenih mina morali često hladiti užarene cijevi minobacača; paljbeni položaji odjeljenja minobacača, selo Lončari, 1. siječnja 1992.

Tijekom studenoga i prosinca 1991. godine dio Ličkog bojišta koji je bio u području odgovornosti 111. riječke brg HV-a i 133. otočke brg HV-a protezao se sjeveroistočno od Kapele i jugoistočno do Ramljana. Bojišnica je u tom trenutku bila duža od 60 kilometara. Krčka postrojba nalazila se na jednom od taktičkih pravaca neprijateljske agresije na RH, a koji je bio na smjeru Plitvice - Vrhovine - Otočac (Škare - Drenov Klanac) - Žuta Lokva - planinski prijevoj Vratnik. Krčani su u svome području odgovornosti obrane gotovo svakodnevno vodili pozicijsku borbu i povremeno, zajedno s drugim postrojbama na tome području, izvodili fingirane napadne akcije čiji je cilj bio vezanje neprijateljskih postrojbi na tom području, posebice tijekom napadnih akcija koje su imale za cilj oslobađanje Glibodola i Ramljana.

Dana 4. prosinca 1991. godine neprijatelj je pokušao izvesti kombinirani oklopno-pješadijski napad prema crtama obrane u Drenovom Klancu. Energičnom reakcijom i žestokim odgovorom krčke i ostalih postrojbi na toj crti obrane napad je, nakon gotovo cjelodnevne borbe, uspješno odbijen. Najveće stradanje Krčani su doživjeli 1. siječnja 1992. kada je, neposredno prije potpisivanja Sarajevskog primirja, neprijatelj pokušao zauzeti izgubljena područja kako bi na tim položajima dočekao potpisivanje primirja. U žestokom napadu na položaje krčke postrojbe u selu Glavace smrtno su stradala dvojica pripadnika postrojbe. Milan

Sl. 19. Prikaz najteže bitke koju je vodila krčka postrojba na ličkom bojištu, selo Glavace, 1. siječnja 1992.

Nedić iz Malinske, prvi poginuli pripadnik krčkih postrojbi na Ličkom bojištu, i Boris Mršić iz Pinezića. Postrojba je toga dana imala četvoricu teško ranjenih suboraca, to su bili Branimir Babić, Fuad Kočić, Ljubiša Seršić i Josip Šustić, a više je pripadnika postrojbe bilo lakše ranjeno. Treba spomenuti da je u toj bitki uništeno i vozilo TAM na kojem se nalazila teška protuzračna strojnica Browning 12,7 mm koja je donijela preokret i bila od presudne važnosti za pobjedu u prvoj bitki koju su Krčani 22. studenoga 1991. vodili u Drenovom Klancu. Tog je dana krčka postrojba bila prvi ešalon obrane u Drenovom Klancu. Usprkos pogibiji dvojice suboraca i masovnom ranjavanju Krčana tijekom te bitke, postrojba je izvršila zadaću. Neprijatelj nije prošao. Osnovna crta obrane na pravcu selo Lončari (tt 461) - Tukljace - Novo Selo - Kuk (k 645) - Zorišnjak - istočni rub Starog Sela ostala je osigurana. Na položajima u Drenovom Klancu Krčani su dočekali 15. siječnja 1992. godine, dan međunarodnog priznanje Republike Hrvatske.

Izvlačenje poginulih Krčana, Milana Nedića i Borisa Mršića, iz najdubljih položaja na kojima su smrtno stradali tijekom bitke, zbog brzog prodora neprijateljeve žive sile i oklopne tehnike, nažalost, zaista nije bilo moguće. Nakon što je 3. siječnja 1992. nastupilo primirje, ostvareni su kontakti s neprijateljem te su dogovorene aktivnosti na ekshumaciji i razmjeni poginulih. Tako je 6. ožujka 1992. godine u selu Glavace izvršena ekshumacija tijela dvojice poginulih Krčana.

Nasuprot krčke postrojbe bile su snage sastavljane od pripadnika 2. pešadijskog bataljona 2. ličke brigade 6. divizije Teritorijalne obrane Srpske autonomne oblasti Krajina (TO SAO Krajina, odnosno od prosinca 1991. TO RSK). TO SAO Krajine činile su razne postrojbe domaćeg stanovništva te profesionalnih vojnika i oficira JNA. U sastavu TO-a bile su i razne postrojbe dobrovoljaca iz Srbije, zloglasni Beli orlovi kojima je zapovijedao Željko Ražnatović Arkan, dobrovoljci Srpske radikalne stranke Vojislava Šešelja, kao i pojedine manje samostalne postrojbe četnika kojima su zapovijedali tzv. četnički vojvode. Isto tako, nasuprot Krčke bojne nalazio se i 2. oklopni bataljun (okb) sastavljen od ustrojbenih dijelova bivše 4. i 329. oklopne brigade JNA, a ovaj novoformirani okb krajem studenoga 1991. podčinjen je komandi 2. ličke brigade 6. divizije TO-a SAO Krajina. Osim na pravcu Drenov Klanac - Glavace, taj je okb

djelovao i na pravcima Ramljani - Turjanski, Otočac - Zalužnica i Otočac - Podum.

Nakon zadaća obrane dostignutih crta u Drenovom Klancu, 20. siječnja 1992. godine krčka se postrojba seli na novu, političku zadaću u selo Prokike nedaleko od Brinja. Naime, brigada dobiva zadaću da zbog „povećala" jednog dijela nama nesklone međunarodne javnosti jednu postrojbu Hrvatske vojske razmjesti u selo Prokike koje je nastanjeno isključivo srpskim stanovništvom. Učestalo su u Prokike hodočastile ekipe novinara, televizijskih kuća, promatrača Europske zajednice, a prilog o suživotu Hrvatske vojske i srpskog stanovništva u selu koje se nalazi pa gotovo u samom području izvođenja ratnih operacija prikazan je u središnjem „Dnevniku" Hrvatske radiotelevizije i s time je u svijet odaslana slika kako o novostvorenoj Hrvatskoj vojsci tako i o novostvorenoj Republici Hrvatskoj.

Uz upravo opisan zadatak, Krčani su imali još jednu, nimalo bezazlenu zadaću. Naime, zapovijed 4. bojni 111. brg HV-a bila je osigurati obranu postavljenu na crti Crni vrh (k 934) - Durel, a u kraćem razdoblju i Durel - Lazić vrh. Navedene točke obrane nalazile su se iznad mjesta Dabar i, usprkos potpisanom primirju, srpski je agresor povremeno provocirao pješačkom vatrom i ispaljivanjem minobacačkih mina prema položajima Krčana. Najčešće provokacije bile su iz njihovih otpornih točaka Zabare, Bužjak i Bobići. S obzirom na dužinu bojišnice, zbog potpunog osiguranja dostignutih crta na tom djelu bojišta bio je potreban velik angažman postrojbi koje su obavljale tu zadaću. Da bi zadaća bila u cijelosti izvršena, OZ Rijeka u suradnji sa zapovjedništvom brigade, zapovjedništvom bojne i Uredom za obranu Krk pozvalo je 28. siječnja 154 v/o i 4. veljače 1992. godine 141 v/o te tako izvršilo mobilizaciju 2. i 3. satnije 4. bojne 111. brg HV-a. Uz postojeću satniju na bojištu, čija je smjena bila 9. veljače s novim, svježim snagama od 129 v/o, Krčani će u tome razdoblju imati mobiliziranu cjelokupnu pješačku bojnu koja će biti izvedena na spomenute crte obrane. Od 28. siječnja do 15. ožujka 1992. godine krčka postrojba bila je u formaciji: zapovjedništvo, 3 satnije, bitnica minobacača, pozadinski vod, odjeljenje izviđača, odjeljenje (desetina) veze.

Započele su pripreme za prihvat prvih pripadnika UNPROFOR-a (United Nations Protection Forces), zaštitnih (mirovnih) snaga Ujedi-

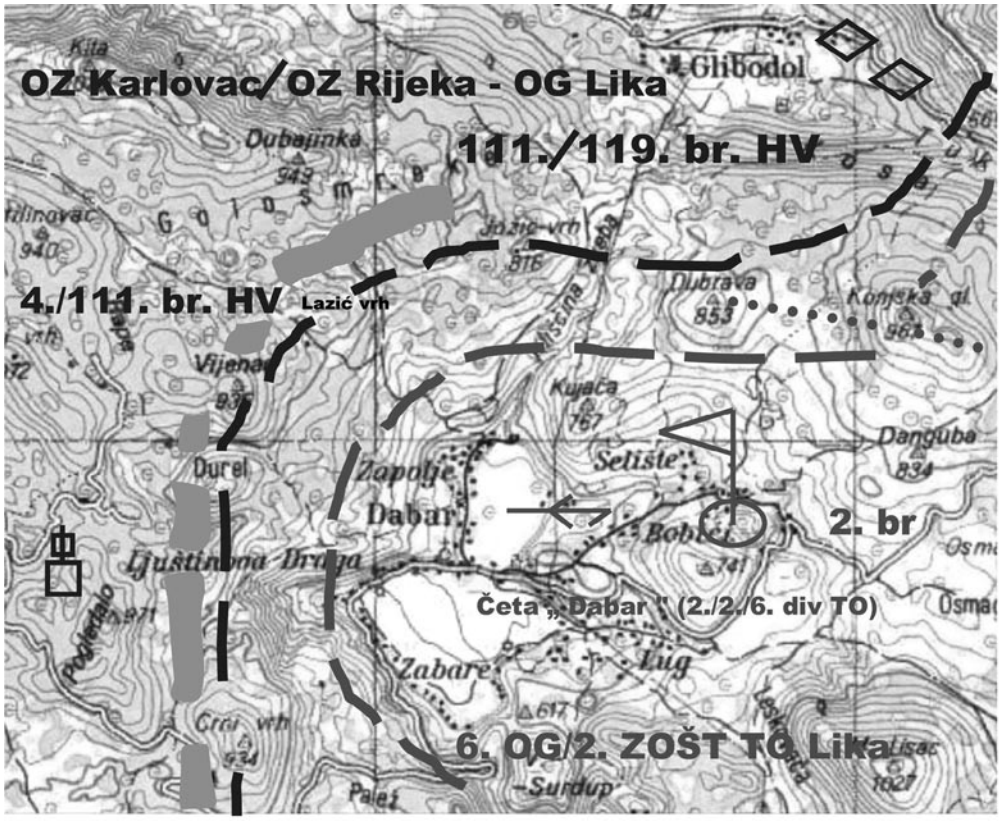

Sl. 20. Shema ustroja 4./111. brg HV-a u razdoblju 28. siječnja 1992. – 15. ožujka 1992.

njenih naroda, koji će na područje Like stići krajem ožujka 1992. godine. S obzirom na to da su Krčani dotad bili već pet mjeseci na bojištu i podnijeli, zajedno s ostalim postrojbama koje su bile angažirane na tom dijelu Ličkog bojišta, najteži teret tijekom rata 1991./1992. godine, a uvažavajući i potrebe krčkoga gospodarstava, u zapovjedništvu OZ-a Rijeka donesena je odluka da krčka postrojba bude među prvim demobiliziranim postrojbama. Dana 15. ožujka 1992. izvršena je demobilizacija krčke postrojbe. Tim činom 4. bojna 111. brg HV-a odlazi u povijest na čast i ponos stanovnika otoka Krka te postaje vječnim spomenom na ta povijesno važna vremena kada se branila i stvarala Republika Hrvatska.

Uz to treba istaknuti činjenicu da su se do 28. siječnja 1992. s otoka na Ličko bojište redovito upućivale grupe krčkih boraca. Bilo je upućeno pet grupa, s prosječno 180 v/o u svakoj. Dakle, tijekom rata visokog intenziteta, u odsudnom, najkritičnijem razdoblju borbe za obranu i stvaranje Republike Hrvatske, od 20. studenoga 1991. pa do 28. siječnja 1992. godine, na Ličkom je bojištu bilo aktivno oko 900 branitelja s otoka Krka.

Nakon povratka na otok Krk nastupa kraće zatišje u angažiranju bodula na bojišnici. Preustrojem Hrvatske vojske, čije su postrojbe dotad bile u službi izvođenja ratnih operacija, dolazi do ustroja Samostalne domobranske (pričuvne) satnije mornaričkog pješaštva. Prva mirnodopska postrojba na otoku Krku u svom je formacijskom ustroju imala 82 pričuvnika, a sastojala se od zapovjedništva, dva voda i voda za potporu. Zapovjednik Satnije mornaričkog pješaštva (Smp) bio je Krunoslav Kaurić, a zamjenik je bio Marinko Pavlić. Pripadnici satnije su u odori hrvatskog vojnika 18. srpnja 1992. godine,

Sl. 21. Položaji 4./111. brg. HV-a u razdoblju 20. siječnja - 15. ožujka 1992.
(Lazić vrh - Durel - Crni vrh)

Sl. 22. Krčki biskup, mons. Josip Bozanić (drugi red, peti slijeva) i Valter Župan, generalni vikar Biskupije Krk, u društvu krčkih boraca, Prokike, 19. veljače 1992.

prigodom postrojavanja na krčkom Kamplinu, dali prisegu domovini. Satniji s otoka Krka bilo je nadređeno zapovjedništvo Pomorsko zapovjedništvo za sjeverni Jadran (PZSJ) HRM-a čije je sjedište bilo u Puli.

Od svibnja 1992. godine na otoku Krku započinje redovito upućivanje novaka na služenje vojnog roka u Hrvatskoj vojsci. Još u prosincu 1991. bilo je upućeno prvih osam novaka, u siječnju 1992. jedan, a u ožujku još pet novaka u vojarnu Muzil u Puli.

U povodu Dana državnosti Republike Hrvatske, koji se tada obilježavao 30. svibnja, ukazom predsjednika RH dr. Franje Tuđmana od 28. svibnja 1992. o dodjeli činova, promaknućima i prevođenju u činove djelatnih i pričuvnih časnika Oružanih snaga Republike Hrvatske te ukazima o posmrtnoj dodjeli činova časnika pripadnicima 4./111. brg HV-a dodijeljeni su prvi časnički činovi Oružanih snaga Republike Hrvatske. Ukazi o dodjeli činova objavljeni su u *Narodnim novinama* broj 67/1992 od 13. listopada 1992. godine.

U subotu, 19. rujna 1992. godine, inicijativni odbor u sastavu Zdenko Dujmović, Petar Ivanković, Mladen Jakominić, Senad Mešić i Petar Valentić u gradu Krku održao je sastanak koji je imao za cilj osnivanje krčke podružnice Saveza hrvatskih vojnih invalida Domovinskog rata (kasnije: Hrvatski vojni invalidi Domovinskog rata, dalje: HVIDRA). U rujnu 1992. na otoku je bilo evidentirano 27 ranjenih Krčana u Domovinskom ratu. Osnivačka skupština Podružnice HVIDRA Krk održana je, također u gradu Krku, 14. listopada 1992. godine. Članovi prvoga predsjedništva tek osnovane krčke podružnice bili su Zdenko Dujmović, Petar Ivanković, Mladen Jakominić, Vedran Potnar i Predrag Valentić, a dužnost prvog predsjednika Saveza HVIDRA Podružnice - Krk obnašao je Zdenko Dujmović.

Od 1991. do 1995. godine otok Krk imao je i dvije civilne žrtve Domovinskog rata. Nenad Kauzlarić iz Malinske, koji je s obitelji živio u Novom Čiču nedaleko od Velike Gorice, preminuo je od posljedica rata i ratnih razaranja. Nadalje, 3. siječnja 1992., u ranim poslijepodnevnim satima, dva neprijateljska zrakoplova raketirala su odašiljač i telekomunikacijske uređaje na Velebitskoj Plješivici. U iznenadnom i ničime izazvanom napadu smrtno je stradao Mario Pavlić iz Malinske, tada djelatnik Hrvatske pošte. U tom suludom bombardiranju civilnih ciljeva istog je dana izvršen napad zrakoplovima JNA na planinarski dom i meteorološku postaju na Zavižanu.

Krčani su tijekom rata 1991./1992. godine, dakle, ponosno ratovali na dva fronta. Izvršavali su zadaće protuzračne obrane sjevernog dijela otoka Krka, a posebice hrabro vodili bitke protiv neprijatelja na jednom od najzahtjevnijih dijelova Ličkog bojišta te ispunili sve pred njih postavljene zadaće.

Tijekom najtežeg razdoblja Domovinskog rata u postrojbama na Ličkom bojištu djelovalo je oko 1200 krčkih boraca kao branitelji domovine, pa tako i svoga zavičajnog otoka Krka, a tijekom cijelog rata 1899 Krčana dalo je svoj doprinos obrani i stvaranju Republike Hrvatske sudjelovanjem u raznim postrojbama Ministarstava obrane Republike Hrvatske.

Potrebno je, zbog povijesti, zabilježiti i sljedeći podatak. Dana 2. srpnja 1991. godine na groblju Sveti Duh nedaleko od Omišlja pokopan je i jedan pripadnik JNA. Naime, Dragan Rodić iz Njivica je tijekom rata u susjednoj Republici Sloveniji bio pripadnik 63. padobranske brigade iz

Sl. 23. Prokike, 20. siječnja – 15. ožujka 1992.

Niša, postrojbe za posebne namjene JNA. Ta je postrojba poznata i pod nazivom Niški specijalci. Smrtno je stradao u noći s 27. na 28. lipnja 1991. godine tijekom izvršavanja zadaće osiguranja 474. vazduhoplovne baze na vojnom aerodromu Cerklje ob Krki, gdje je bila stacionirana tada još moćna 82. avijacijska brigada RV-a i PVO-a JNA. D. Rodić (1969. – 1991.), u toj jedinici JNA poznat i pod nadimkom Barba, bio je prvi poginuli pripadnik 63. padobranske brigade u ratovima koji su bili vođeni na prostoru bivše države u devedesetim godinama prošlog stoljeća.

Nakon demobilizacije naši dečki dragovoljno ostaju na bojištu

Prilikom demobilizacije krčke postrojbe u ožujku 1992. godine ipak je iz formacije bilo potrebno izdvojiti jednu satniju koja bi i dalje ostala na bojištu i koja će biti priključena jednoj od bojni 111. brg HV-a. Prvotna zamisao zapovjedništva 4./111. brg HV-a bila je da se na otoku izvrši mobilizacija v/o i ustroji jedna satnija. Međutim, prevladala je odluka da se krčkim borcima koji se već nalaze na bojišnici pojasni ta zapovijed zapovjedništva 111. brg HV-a i ponudi mogućnost dragovoljnog javljanja za ostanak na bojištu.

Sl. 24. Zoran Turčić (srednji red, treći slijeva), zapovjednik 3. krčke satnije 2. bojne 111. brigade HV-a, s dijelom krčkih boraca koji nakon demobilizacije dragovoljno ostaju na bojišnici, Prokike, ožujak – srpanj 1992.

Odaziv je bio trenutačan. Čak 119 pripadnika bojne dragovoljno se javilo za ostanak na bojištu.

Kako je nakon zapovijedi o demobilizaciji bila rasformirana dotadašnja formacija Krčke bojne, satnija krčkih dragovoljaca dobiva novi naziv i kao 3. krčka satnija biva priključena 2. bojni 111. brg HV-a (3./2./111. brg HV-a).

Uz pomoć zapovjedništva bojne ustrojena je formacija satnije koja je u svome sastavu imala sljedeće ustrojbene jedinice: zapovjedništvo, tri voda s tri odjeljenja (desetina) i odjeljenje (desetina) izviđača.

Temeljne zadaće satnije tijekom daljnjeg boravka na bojištu bile su, zajedno s ostalim postrojbama 111. brigade, osigurati crte obrane na pravcu selo Lončari - Bričinka (k 721) - Pištenjak (k 800) - Crni vrh (k 934) - Durel - Lazić vrh - Jozić vrh (k 816). Navedeni položaji nalazili su

Sl. 25. Shema ustroja satnije koja nakon demobilizacije dragovoljno ostaje na Ličkom bojištu. Selo Prokike, 15. ožujka 1992. – 7. srpnja 1992.

se nasuprot neprijateljskim položajima koji su bili u selu Glavace, u selima Dabar i Bobići, kao i nasuprot otpornih točaka Zabare i Bužjak.

Na dužnost zapovjednika satnije postavljen je Zoran Turčić, dotadašnji zapovjednik izviđača krčke postrojbe, a zamjenik zapovjednika bio je Dragan Miletović.

Treba istaknuti da Prskalice, izviđači Krčke bojne, u kompletnom sastavu ostaju na bojištu. Postrojba je bila smještena u selu Prokike nedaleko od Brinja.

Ustroj satnije koja nakon demobilizacije dragovoljno ostaje na bojištu:

- zapovjednik satnije: Zoran Turčić
- zamjenik zapovjednika satnije: Dragan Miletović
- satnijski pisar: Krešimir Kaurić
- vozač: Davor Buban
- vozač: Vojko Ilijić
- bolničar: Davorin Sović
- vezist: Nenad Dobrijević
- vezist: Kemal Dedić
- kurir: Milan Škvorić
- kurir: Jozo Begić
- zapovjednik 1. voda: Nikola Albaneže

Sl. 26. Odjeljenje izviđača Prskalice na tenku HV-a, Drenov Klanac, studeni 1991. – siječanj 1992., Prokike ožujak – srpanj 1992. Slijeva: Senad Mešić, Krešimir Kaurić, Željko Balta (sjedi), Marinko Bajčić, Zoran Turčić (stoji), Borislav Jelušić, Nebojša Marković i Zijad Mešić

- zapovjednik 2. voda: Ivica Magdić
- zapovjednik 3. voda: Boris Hriljac
- zapovjednik odjeljenja izviđača: Borislav Jelušić.

Tijekom te zadaće krčkih boraca, obavljajući dužnost na položaju Crni vrh, 30. svibnja 1992. godine smrtno je stradao Zlatko Kamenarić iz Šila, dok su dvojica pripadnika Prskalica, izviđača krčke satnije, tijekom izvršavanja zadaće izviđanja ušla u minsko polje te bila teško ranjena.

Nakon svih uspješno izvršenih zadaća koje su bile stavljene pred njih od dana njihova ostanka na bojištu, odnosno 15. ožujka 1992. godine, s obzirom na to da su ratne operacije i bojeva djelovanja bili minimalnog intenziteta, ali i zbog dolaska na bojište i ostalih postrojbi iz Istre i Kvarnerskog primorja, zapovijed za demobilizacijom, koja je uslijedila 7. srpnja 1992. godine, bila je očekivana.

Nažalost, upravo u to vrijeme dolazi do srpske agresije na susjednu

Bosnu i Hercegovinu (BiH). Hrvatski gradovi na istoku zemlje trpe svakodnevna granatiranja sa srpskih položaja u susjednoj BiH. Na području istočnih dijelova bojišta bila je potrebna pomoć iz cijele Hrvatske. Već ustrojena Taktička grupa Operativne zone Rijeka, naziva TG-111, u rujnu 1992. godine dobiva zapovijed za odlazak na istočno bojište, u Operativnu zonu Đakovo sa zadaćom pružanja pomoći postrojbama na tom dijelu bojišta. Naravno da ni ta akcija nije prošla bez Krčana. Iz postrojbe koja je 7. srpnja 1992. demobilizirana u Prokikama 23 najupornija, najhrabrija branitelja s otoka Krka priključuju se postrojbama TG-111 i odlaze na bojište udaljeno 600 kilometara od njihova otoka.

U vrijeme Domovinskog rata 1011 branitelja s otoka Krka bili su pripadnici raznih postrojbi 111. riječke brigade Hrvatske vojske.

U travnju 1992. godine Krčane će teško pogoditi vijesti o smrtnom stradanju još dvojice suboraca. Naime, u presudnoj bitki za obranu grada Livna u susjednoj BiH 25. travnja 1992. godine, u Donjim Rujanima nedaleko od Livna, smrtno je stradao Nikola Miko Albaneže iz Omišlja. Nadalje, u bitkama za obranu grada Pakraca kao pripadnik 76. samostalne pakračke bojne HV-a 19. travnja 1992. godine smrtno je stradao Marijan Kolar iz Jurandvora, mjesta nedaleko od Baške. Isto tako, na otok je 5. srpnja 1993. godine stigla vijest da je u okolici Busovače u Bosni i Hercegovini smrtno stradao Ante Mišković iz Svetog Vida-Miholjica.

Krčani u 9. gardijskoj brigadi Vukovi iz Gospića

Posebno treba istaknuti da su Krčani bili pripadnici elitne postrojbe Hrvatske vojske, 9. gardijske brigade HV-a. Ured za obranu Krk tijekom 1993. i 1994. godine vršio je popunu brigade nakon što je ona jednim dijelom svoga ustroja postala ročno-pričuvnom brigadom HV-a.

Kako je ta 9. gardijska brigada HV-a imala sjedište u Gospiću, još je osiguravala crte obrane grada i okolice. Unatoč potpisanom primirju, Gospić je i dalje trpio svakodnevne oružane provokacije i neprijateljsko granatiranje grada i okolice.

Krčani koji su bili na šestomjesečnoj obuci u gardijskoj brigadi HV-a živjeli su životom hrvatskoga gardista, pripadnika jedne od elitnih postrojba HV-a. To je podrazumijevalo svakodnevni profesionalni dril, od

Sl. 27. Marijan Huten pokraj protuoklopnog topa T-12 100 mm, položaji topništva 9. gardijske brigade HV-a iznad Novog Ličkog Osika, travanj 1994.

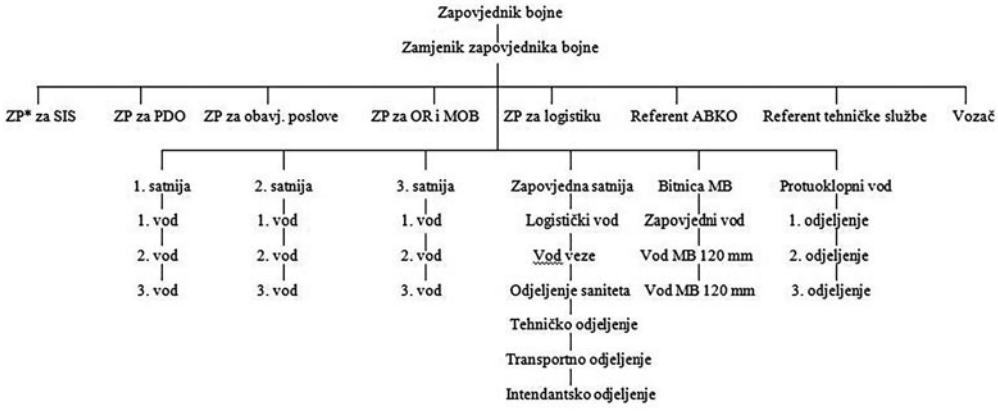
jutarnjeg postrojavanja, pozdrava zastavi, tjelovježbe, svakodnevne obuke pa do izvršavanja zadaća na prvoj crti obrane grada Gospića.

Na sastanku djelatnika Ureda za obranu Krk i zapovjedništva brigade, održanom u Gospiću, 23. listopada 1993. godine donesena je odluka da 10 - 16% pripadnika brigade čine vojni obveznici s otoka Krka. Ubrzo je bilo vidljivo da je to prevelik broj v/o za malu sredinu kao što je otok Krk s obzirom na to da bi se to ubrzo osjetilo i na, u tome vremenu, već iscrpljenom gospodarstvu otoka. Stoga su ti postoci ubrzo korigirani pa možemo reći da je u tom jednogodišnjem razdoblju 480 vojnih obveznika s otoka Krka bilo pripadnicima elitne postrojbe, 9. gardijske brigade HV-a.

Krčka bojna na zadaćama očuvanja primirja (Mala Kapela, 28. rujna 1994. – 7. ožujka 1995.)

U Oružanim snagama Republike Hrvatske tijekom 1994. godine dolazi do ustroja domobranskih, dakle pričuvnih pukovnija. Tako će 138. brigada HV-a iz Delnica, Goranski risovi, od 20. kolovoza do 1. listopada 1994. godine biti preustrojena u 138. domobransku pukovniju HV-a (138. dop HV-a). S obzirom na to da je pritisak na gospodarstvo Gorskog kotara popunjavanjem 138. dop HV-a s v/o isključivo s tog područja bio prevelik, donosi se odluka da popuna pukovnije bude izvršena s v/o iz drugih područja u bližem okruženju. Tako će i krčki branitelji imati novoustrojenu postrojbu na otoku Krku, a koja će postati domobranska (pričuvna) bojna i ustrojbena jedinica pukovnije kao 3. krčka bojna 138. domobranske pukovnije Hrvatske vojske (3./138. dop HV-a).

Potpisano primirje bilo je na snazi. Crte razdvajanja koje su bile dostignute u ratu 1991./1992. godine bile su „zacementirane". Krajem studenoga 1994. godine kulminirala je kriza na prostoru BiH. Posebice su bili žestoki napadi srpske vojske na Bihać, UN-ovu zaštićenu zonu, a vrhunac te krize bio je vidljiv 29. studenoga 1994. godine. Očekivao se skori pad grada koji je mjesecima bio u potpunom okruženju, uz mnogo poginulih, ranjenih, iznemoglih i iscrpljenih branitelja. Upravo jednim dijelom zbog bihaćke krize, ali i zbog potrebe daljnjeg očuvanja primirja i dostignutih crta ukazuje se potreba za tim da se tadašnje crte razdvajanja

Sl. 28. Shema ustroja 3./138. dop HV-a (28. rujna 1994. – 7. ožujka 1995.)

Sl. 29. Mala Kapela, rujan 1994. – ožujak 1995.

u potpunosti očuvaju, pojačaju i zadrže na postojećim pozicijama. Planinski masiv Mala Kapela morao je biti pod neprestanim nadzorom.

Zadaća 3./138. dop HV-a bila je, zajedno s ostalim postrojbama pukovnije, i uz česte selidbe po sektorima u području odgovornosti 138. dop HV-a, osigurati obranu postavljenu na crti Kapela - Glibodol - Dubrava - Jozić vrh - Lazića vrh - Durel - Crni vrh - Bričinka - Lončari - Tukljace.

Mobilizacija krčke postrojbe započela je 28. rujna 1994. godine. Sukladno zapovijedi MORH-a, mobilizaciju je provodio Ured za obranu Krk u suradnji sa zapovjedništvom Zbornog područja (ZP) Gospić i zapovjedništvom pukovnije. U prvom pozivanju izvršeno je pozivanje 661 v/o, a odaziv je bio 581 v/o, što čini 87% odaziva na broj upućenih poziva. Tijekom te zadaće, zbog zaista ekstremnih uvjeta gotovo šestomjesečnog boravka na vrhovima planinskog masiva Mala Kapela, ali i zbog pošasti bolesti mišje groznice, vojnim obveznicima s otoka Krka upućeno je ukupno 846 poziva. Postrojba je formacijski brojila 639 vojnih obveznika.

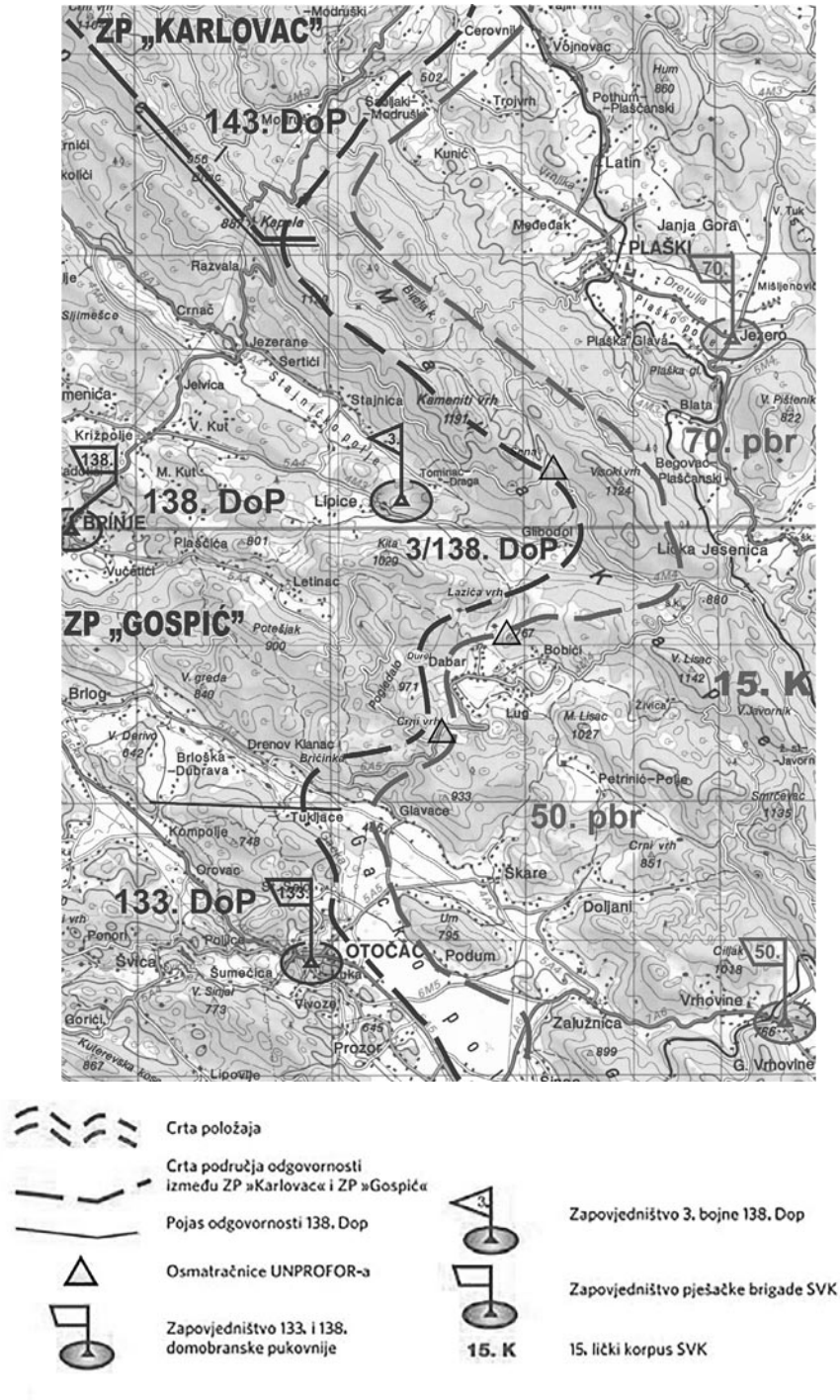
Sl. 30. Mala Kapela, rujan 1994. – ožujak 1995.

Nakon dolaska na taj dio bojišnice postrojba je bila smještena u podnožju Male Kapele, zapovjedništvo u Lipicama (zaselak Murati), a ostali dio postrojbe u mjestima Jezerane, Glibodol, Letinac, Stajnica, Križpolje i Brinje te u zaselcima tih mjesta.

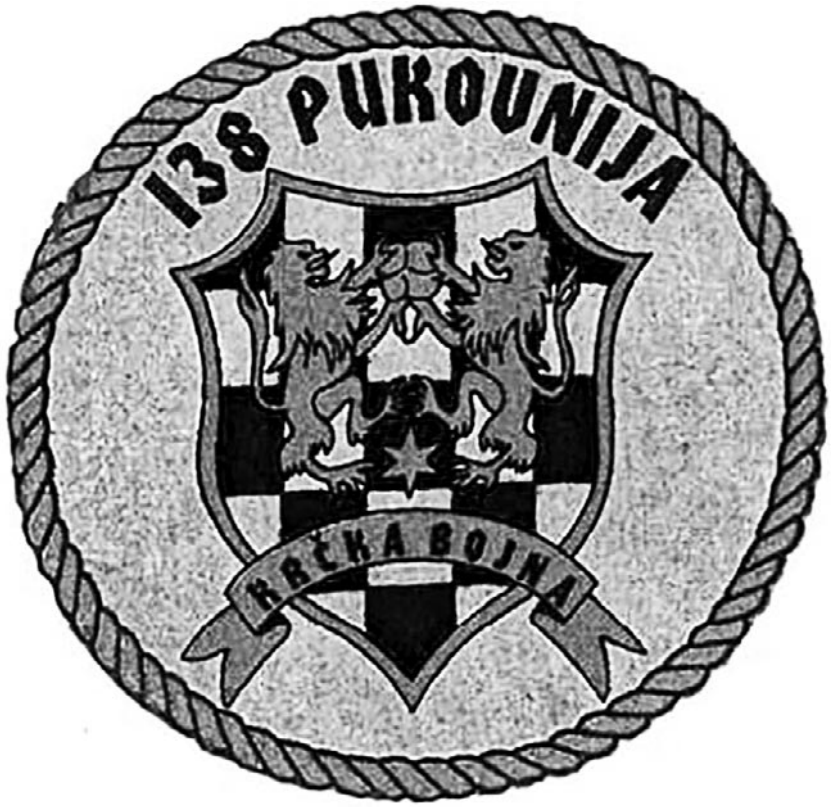
Tijekom boravka na opisanoj bojišnici nije bilo potrebe za borbenim djelovanjem, a nije bilo ni incidenata s neprijateljem u zoni razdvajanja.

Shema ustroja 3./138. dop HV-a:

- zapovjednik bojne: Bartul Paro
- zamjenik zapovjednika bojne: Dinko Polonijo (dio), Marinko Pavlić
- zamjenik zapovjednika za SIS: Martin Šare
- zamjenik zapovjednika za političko djelovanje (PDO): Ivan Matanić
- zamjenik zapovjednika za obavještajne poslove: Robert Topalušić
- zamjenik zapovjednika za OR i MOB poslove: Damir Jakovčić
- zamjenik zapovjednika za logistiku: Josip Slunjski

Sl. 31. Taktički zemljovid prikazuje razmještaj i zadaću 3./138. dop HV-a, 28. rujna 1994. – 7. ožujka 1995.

Sl. 32. Na oznakama pripadnika 3. bojne 138. domobranske pukovnije HV-a nalazio se stilizirani drevni grb poznate krčke srednjovjekovne patricijske obitelji Frankopana

- referent za atomsko-biološko-kemijsku opasnost (ABKO): Ernest Bonifačić
- referent tehničke službe: Đorđe Smiljanić
- vozač: Ivan Pavlović
- zapovjednik 1. satnije: Dragan Toljanić (dio), Goran Frgačić
- zapovjednik 2. satnije: Josip Mrakovčić
- zapovjednik 3. satnije: Marinko Pavlić (dio) Vladislav Ožanić
- zapovjednik zapovjedne satnije: Branko Grgantov
- zamjenik zapovjednika zapovjedne satnije: Anton Žic Klačić
- zapovjednik voda veze: Darko Fanuko
- zapovjednik intendantskog odjeljenja: Ranko Frgačić
- zapovjednik tehničkog odjeljenja: Josip Gršković

- zapovjednik transportnog odjeljenja: Boris Otulić
- zapovjednik bitnice MB 120 mm: Zlatko Potnar (dio), Čedomir Franolić (dio), Pavao Divić
- zapovjednik protuoklopnog voda: Nikica Mrakovčić.

Krajem studenoga, u jeku srpske ofenzive na Bihać, situacija je bila jako ozbiljna. O tome govori podatak da su 21. studenoga 1994. zrakoplovi NATO snaga (*North Atlantic Treaty Organization*, Organizacija sjevernoatlantskog pakta) izvršili napad na zračnu luku u Udbini i nanijeli veliku materijalnu štetu srpskim vojnim snagama. Krčka postrojba bila je u punoj bojevoj pripravnosti, dok je cijela postrojba bila oko 40 dana na položajima u punoj borbenoj pripravnosti.

Tijekom zadaća na Maloj Kapeli ponovno se ukazala potreba za ustrojem krčke postrojbe saniteta. Sanitet je bio ustrojen kao odjeljenje u sastavu zapovjedne satnije. Potrebno je istaknuti da je upravo pripadnik krčke postrojbe saniteta, dr. Žarko Šunjić, ukazom Miljenka Balena, zapovjednika pukovnije, imenovan na dužnost načelnika saniteta 138. domobranske pukovnije HV-a. Zapovjednik krčke postrojbe saniteta bio je dr. Miro Bušljeta, a u postrojbi su bili i dr. Siniša Lalić, stomatolog dr. Nenad Pavletić, dr. Vladimir Pereković i dr. Mladen Tomac.

Uz nesretnu pogibiju Borisa Krnčevića 28. studenoga 1994. godine te nekoliko krčkih boraca s prostrijelnim ranama, sve kao posljedica tzv. prijateljske vatre, krčki tim saniteta vodio je i veliku borbu s mišjom groznicom. Kvalitetnim utvrđivanjem dijagnoze i pravodobnim poduzimanjem svih higijensko-epidemioloških mjera spriječili su moguću epidemiju te tako omogućili daljnji ostanak postrojbe na položajima i kvalitetno izvršenje zadaće. Treba napomenuti da je zbog iznimno loše kliničke slike desetak v/o bilo hitno upućeno na hospitalizaciju u Klinički bolnički centar u Rijeci.

Zadaća postrojbe saniteta nije bila nimalo jednostavna. Zbog dugotrajnog boravka na konfiguracijski vrlo zahtjevnom terenu i u gotovo ekstremnim uvjetima visokog snijega i velike hladnoće bilo je vrlo mnogo bolesnih, ozlijeđenih, a posebice je bio velik broj vojnika s promrzlinama. Zbog uvjeta boravka i što kvalitetnije skrbi svakog vojnika naši su liječnici osnovali i vlastiti stacionar.

Usprkos svemu navedenome, krčki su bojovnici tu gotovo šestomjesečnu zadaću na vrhovima planinskog masiva Male Kapele izvršili s punim uspjehom.

Za sve sheme ustroja pojedinih postrojbi, kao i za nazive zapovjednih dužnosti i ustrojbenih jedinica koji su prikazani u ovome tekstu nisu korišteni službeni prikazi ustroja i službeni nazivi zapovjednih dužnosti i ustrojbenih jedinica koji su bili u upotrebi u OS-u RH tijekom pojedinih razdoblja Domovinskog rata.

Isključivo zbog vjerodostojnosti prikaza krčkih postrojbi sheme ustroja i nazivi zapovjednih dužnosti i ustrojbenih jedinica sačinjeni su onako kako je pojedina postrojba bila ustrojena na samoj bojišnici u pojedinim razdobljima Domovinskog rata.

Krčani u vojno-redarstvenoj operaciji Oluja

Nakon uspješno izvršene zadaće na Maloj Kapeli, i u 1995. godini krčka postrojba ostaje u sastavu 138. domobranske pukovnije Hrvatske vojske. Još 1. veljače 1993. izvršen je novi ustroj vojnih područja pa će krčki borci sljedeću zadaću provesti u području odgovornosti izvođenja ratnih operacija pod zapovjedništvom Zbornog područja Gospić.

Tijekom brojnih pregovora s pobunjenim Srbima i pokušaja mirnog rješenja rata, imajući na umu i neprihvaćanje plana Z-4 kojim su pobunjenim Srbima bili zajamčeni vlastita zastava, grb, valuta i policijske snage, bilo je očekivano da daljnji pregovori nemaju nikakvu svrhu.

Sve pretpostavke za vraćanje okupiranog teritorija Republike Hrvatske odavno su postojale. Posebice temeljeći se na odredbama Ustava RH, što je potvrđeno Rezolucijom vijeća sigurnosti UN-a broj 981. od 31. ožujka 1995. godine, a kojom je potvrđen teritorijalni integritet Republike Hrvatske te još jednom na političkom planu zadan ozbiljan udarac pobunjenim Srbima. Dvojbi više nije bilo.

Vojno-redarstvena operacija Oluja (VRO Oluja) započela je 4. kolovoza u 5 sati, a završila 7. kolovoza 1995. godine u 21 sat.

Naravno da ni ta ratna zadaća i oslobađanje okupiranog teritorija RH nisu prošli bez Krčana. Goranska 138. domobranska pukovnija HV-a bila je jedna od postrojbi pod zapovjedništvom ZP-a Gospić koji je u toj vojnoj operaciji imao zadaću razbiti 15. lički korpus Srpske vojske Krajine

Sl. 33. Pripadnici Krčke bojne u VRO Oluja, kolovoz – listopad 1995.

(SVK), osloboditi Liku i spojiti se s 5. korpusom Armije BiH na državnoj granici između Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

Tako je Krčka bojna bila sudionik oslobađanja okupiranog teritorija na jednom od najtežih i strateški važnih zbornih područja.

Prvi pripadnici bojne, zapovjednik i njegovi pomoćnici, zapovjednici satnija i bitnice minobacača, već 27. srpnja 1995. godine kreću prema vojarni u Delnicama. U sljedećim je danima u potpunosti mobilizirana formacija Krčke bojne koja u delničkoj vojarni zadužuje naoružanje i ostala materijalno-tehnička sredstva. Do 1. kolovoza postrojba se seli prema Jezeranama i Brinju te se pod okriljem noći prebacuje u Letinac i okolna naselja pa na tim položajima čeka zapovijed za daljnje aktivnosti.

Vojna operacija Oluja u pojasu odgovornosti ZP-a Gospić započela je 4. kolovoza u 5.30 sati.

Prvog dana vojno-redarstvene operacije Oluja pripadnici krčke postrojbe nisu imali borbenih aktivnosti vezanih uz sam tijek vojne opera-

Sl. 34. Krčki branitelji u selu Vrelo, kolovoz 1995.

cije, osim bojne gotovosti i spremnosti postrojbe za nastavak izvršenja dobivene zadaće.

Točno 5. kolovoza 1995. godine zapovjedništvo bojne dobiva zapovijed za pokret.

Zapovijed za napad 3. krčkoj bojni 138. domobranske pukovnije Hrvatske vojske glasila je:

Smjer djelovanja:

Veliki Lisac (tt 1142) - Veliki Javor (tt 1139) - Bijeli vrh (tt 1044)

U bližoj zadaći:

Selo Vuković Kapela - Luketino brdo (tt 811) - Vršak (tt 903)

U sljedećoj zadaći izbiti na crtu:

Ravni Lug - Bijeli Vrh (tt 1044) - Pavlovac (tt 1027)

Zona napada desno:

Vršić (tt 925) - Vršak (tt 903) - Pavlovac (tt 1027)

Zona napada lijevo:

Crni vrh (tt 938) - Vuković Kapela - Ravni Lug.

Sl. 35. Slijeva: Anton Toni Šulina, Dinko Petrov, zamjenik zapovjednika 3. krčke bojne Frankopani 138. domobranske pukovnije HV-a, i Nebojša Marković na ruševinama Željave, nekada najveće vojne zrakoplovne luke bivše JNA, kolovoz 1995.

Po naredbi izvršiti pregrupiranje snaga i sa 1./138 produžiti napad, razbiti snage neprijatelja i izbiti na crtu Krivi Javor (južne padine) - do raskrižja puta Rudopolje - Ivanišević i Odanova kosa (tt 956) - osloboditi raskrsnicu Rudopolje.

Spoj s 2./138. osigurati duž puta Glibodol - željeznička postaja Lička Jesenica - Kapela.

Linija razvoja:

Željeznička postaja Lička Jesenica - Crni vrh (tt 939) - Vršić (tt 925)

Zapovjedno mjesto:

Veliki Lisac (tt 942)

Dobri vrh (tt 915)

Prvog dana sudjelovanja u vojnoj operaciji Krčka bojna kreće se pravcem od Letinca prema Dabru, presijecajući prometnicu Dabar - Lička Jesenica te na pravcu kretanja ovladavajući dominantnim kotama Dubrava, Danguba, Konjska glava, Osmagino brdo te do kraja dana dostižu crtu

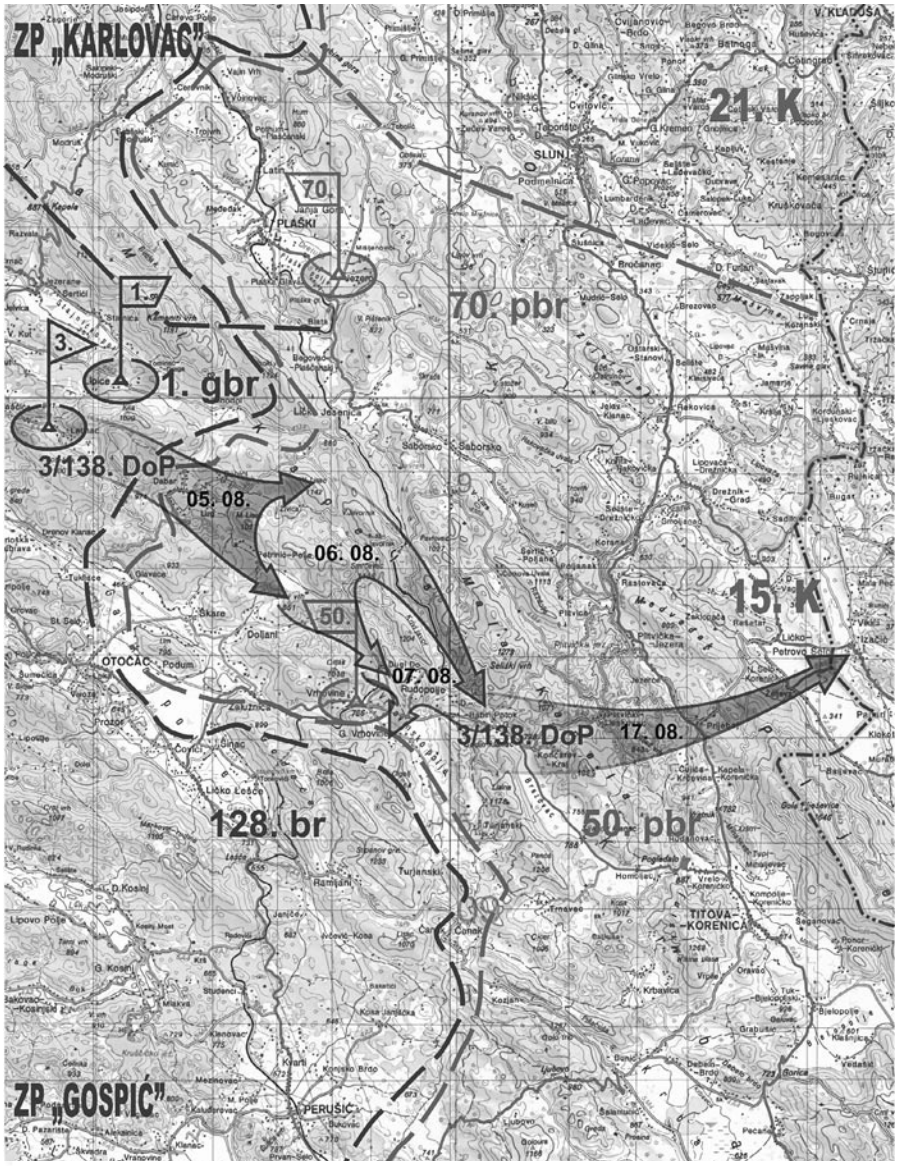
Sl. 36. Krčki borci na državnoj granici između Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine, 17. kolovoza 1995.

selo Živica - sjeverno Veliki Lisac - južno Mali Lisac - Petrinić Polje - Crni vrh.

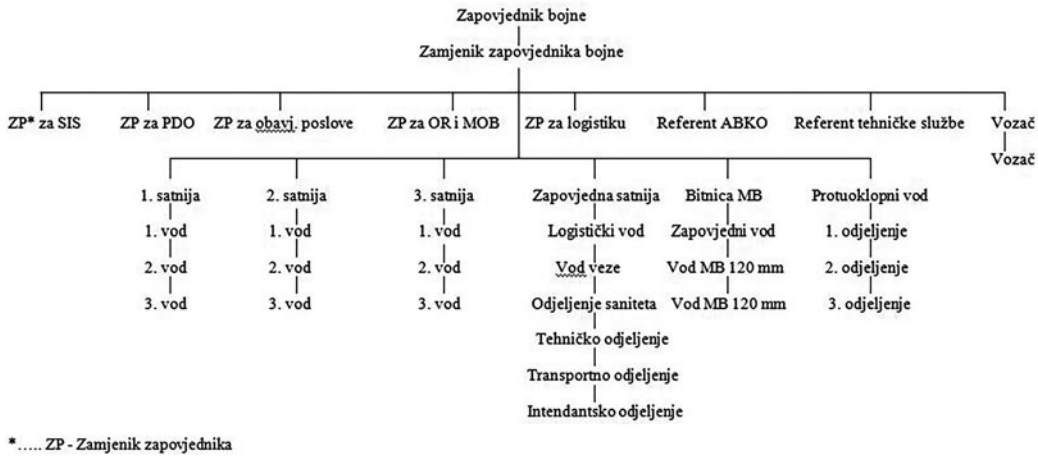
Time je izvršena prva etapa zadaće. Nakon „prospavane" noći u šumama na vrhovima Male Kapele 6. kolovoza, Krčka bojna ovladava željezničkom postajom Javornik i tijekom dana, napadajući južnim padinama Velikog Javornika i Krivog Javora, a dijelom postrojbe i paralelno s prugom Lička Jesenica - Vrhovine, do večernjih sati uspijeva ući u Rudopolje i Babin Potok.

Tijekom jednog od susreta s malobrojnim zaostalim pripadnicima poražene srpske vojske Krčani uništavaju transporter koji su zatekli na svome smjeru djelovanja. U daljnjem tijeku operacije zarobljavaju jednog oficira SVK, komandira Doljanske čete koja je 1991. godine bila u sastavu 2. bataljuna Škare 2. ličke brigade 6. divizije TO-a SAO Krajina. Ista postrojba neprijatelja je tijekom rata 1991./1992. godine bila nasuprot položajima Krčana u Drenovom Klancu.

Trećeg dana sudjelovanja Krčana u vojnoj operaciji Oluja, 7. kolovoza, bojna djeluje s dostignutih položaja Dugi Dol - Rudopolje - Babin Potok u pravcu Vrhovina, gdje u jutarnjim satima u Gornjim Vrhovinama, pre-

Sl. 37. Smjer kretanja i zadaće 3./138. dop HV-a u Vojno-redarstvenoj operaciji Oluja

Sl. 38. Shema ustroja 3./138. dop HV-a u vojno-redarstvenoj operaciji Oluja (1995.)

sijecajući i ovladavajući cestovnom komunikacijom Vrhovine - Korenica, u potpunosti izvršava i treću, posljednju etapu prvog dijela aktivnosti Krčana u Oluji.

Pripadnici bojne, sada već stari, iskusni ratnici, prvi dio zadaće koja je bila postavljena pred njih izvršili su bez gubitaka u ljudstvu i tehnici.

Dana 7. kolovoza 1995. godine zapovjedništvo Zbornog područja Gospić u večernjim satima izvještava Glavni stožer Hrvatske vojske da je zadaća izvršena u cijelosti i da je oslobođen okupirani teritorij u području odgovornosti Zbornog područja Gospić.

Ustroj 3. krčke bojne Frankopani 138. domobranske pukovnije HV-a u vojno-redarstvenoj operaciji Oluja:

- zapovjednik bojne: Goran Frgačić
- zamjenik zapovjednika bojne: Dinko Petrov
- zamjenik zapovjednika za SIS: Petar Kopanica
- zamjenik zapovjednika za PDO: Ernest Bonifačić
- zamjenik zapovjednika za obavještajne poslove: Nebojša Marković
- zamjenik zapovjednika za OR i MOB poslove: Damir Jakovčić
- zamjenik zapovjednika za logistiku: Đorđe Smiljanić
- referent ABKO: Slavko Satinović
- referent tehničke službe: Josip Mrakovčić
- vozači pri zapovjedništvu bojne: Anton Šulina, Jerko Mrakovčić
- zapovjednik 1. satnije: Borislav Jelušić

Sl. 39. Svečano postrojavanje 3. krčke bojne Frankopani 138. domobranske pukovnije Hrvatske vojske na krčkoj rivi, Krk 21. listopada 1995.

Sl. 40. Slijeva: Anton Toni Šulina (nosi zastavu), Nebojša Marković, zamjenik zapovjednika za obavještajne poslove, Petar Kopanica, zamjenik zapovjednika za SIS, Damir Jakovčić, pomoćnik zapovjednika za OR i MOB poslove, i Goran Frgačić, zapovjednik 3. krčke bojne Frankopani 138. domobranske pukovnije Hrvatske vojske

- zapovjednik 2. satnije: Rino Fantov
- zapovjednik 3. satnije: Tomislav Perić
- zapovjednik zapovjedne satnije: Ranko Frgačić
- zapovjednik bitnice minobacača 120 mm: Pavao Divić
- zapovjednik protuoklopnog voda: Petar Žgombić.

Od 7. do 17. kolovoza Krčka bojna izvršava zadaće na osiguranju oslobođenih područja te obavlja potragu za rijetkim zaostalim pripadnicima poraženih srpskih snaga. U jutarnjim satima 17. kolovoza 1995. Krčka bojna bit će na novim položajima. Postrojbe krčkih boraca pod vodstvom zapovjednika bojne Gorana Frgačića iz Drage Bašćanske zaposjedaju položaje u bivšoj vojnoj zračnoj luci Željava, koja se nalazi na samoj granici između Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine.

Ni ova ratna zadaća nije prošla bez stradanja Krčana. O žestini borbi u ZP-u Gospić i iskušenjima kroz koja su morali proći Krčani govore i sljedeći podaci: ZP je imao 68 poginulih i 298 ranjenih boraca, a smrtno je stradalo i 7 časnika. Među njima, nažalost, 4. kolovoza 1995. godine, prvoga dana vojno-redarstvene operacije Oluja, smrtno je stradao naš Zoran Turčić iz Malinske koji je tada obnašao dužnost zapovjednika bojne ročno-djelatnog sastava 111. brg HV-a iz Rijeke.

Ubrzo nakon što je počela funkcionirati hrvatska civilna i vojna vlast na oslobođenom području, prestaje potreba za angažiranjem domobranskih postrojbi te dolazi do demobilizacije određenog broja postrojbi koje su sudjelovale u ovoj velikoj oslobodilačkoj vojnoj operaciji. Demobilizacija 3. krčke bojne izvršena je 9. listopada 1995. godine.

Potrebno je istaknuti da je tijekom zadaća na Maloj Kapeli i sudjelovanja u VRO Oluja kroz postrojbu 138. dop HV-a prošlo ukupno 1019 branitelja s otoka Krka.

Svečanim postrojavanjem postrojbe na krčkoj rivi 21. listopada 1995. godine definitivno završava jedno teško, krvavo, ali prije svega časno i slavno razdoblje u povijesti otoka Krka.

Sl. 41. i 42. Uz mnoštvo Krčana koji su dočekali svoje borce nakon povratka iz VRO Oluja, postrojavanjem na krčkoj rivi 21. listopada 1995. i simbolično je označen završetak Domovinskog rata

Zaključak

Prve organizirane aktivnosti Krčana koje su bile usmjerene na pripreme i obranu otoka Krka od nadolazeće velikosrpske agresije na Hrvatsku započele su 4. prosinca 1990. godine kada je na otoku formiran Štab za obranu otoka Krka. Istoga dana izvršena je prva mobilizacija krčkih lovaca i pričuvnog sastava policije. U hotelu Palace tadašnjeg hotelskoga grada Haludovo u Malinskoj od 1. do 15. kolovoza 1990. godine napisan je „Krčki nacrt" novog Ustava Republike Hrvatske. Upravo na otoku Krku napisan je temeljni pravni akt koji je omogućio stvaranje preduvjeta za demokratska revolucionarna gibanja na prostoru Hrvatske, „rađanje" hrvatske demokracije te stvaranje slobodne i samostalne Republike Hrvatske. Zbog značaja gospodarskih i infrastrukturnih objekata na sjevernom dijelu otoka Krka pripadnici 4. krčke bojne 111. riječke brigade Zbora narodne garde (4./111. brg ZNG-a) već 2. srpnja 1991. godine zaposjedaju položaje u obrani Zračne luke Rijeka, a što je bilo prvo uspješno vojno djelovanje neke od postrojba 111. brg ZNG-a. Od studenoga 1991. do siječnja 1992. godine Krčani su na Ličkom bojištu, u Drenovom Klancu nedaleko od grada Otočca, hrabro vodili bitke protiv agresora. Od 28. rujna 1994. do 7. ožujka 1995. godine, sada kao pripadnici 3. krčke bojne 138. domobranske pukovnije Hrvatske vojske, na planinskom masivu Mala Kapela izvode gotovo šestomjesečnu zadaću osiguranja i obrane crta dostignutih u ratu 1991./1992. godine. I konačno, kao sudionici vojno-redarstvene operacije Oluja Krčani 17. kolovoza 1995. godine izlaze na granicu Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine. Svečanim postrojavanjem krčkih branitelja na krčkoj rivi 21. listopada 1995. godine i simbolično je označen završetak Domovinskog rata. S mjestom prebivališta na otoku Krku i kao pripadnici krčkih postrojba, tijekom Domovinskog rata smrtno je stradalo osam branitelja s otoka Krka.

PRILOG: Kratki kronološki prikaz

1989.

Prvu javnu tribinu s ciljem okupljanja i organiziranja Krčana za stvaranje hrvatske državotvornosti, višestranačja i demokracije organizirao je u Vrbniku krajem 1989. godine krčki ogranak Hrvatske demokratske stranke (HDS). Dužnost predsjednik ogranka HDS-a na otoku Krku tada je obnašao Miljenko Valković iz Vrbnika.

1990.

Josip Crnčić, predsjednik SO-a Krk, 20. veljače 1990. raspisuje izbore za odbornike SO-a Krk.

Izbori za odbornike SO-a Krk održani su u dva kruga, 22. i 23. travnja te 6. i 7. svibnja 1990. godine.

Pobjednička stranka na izborima bila je Hrvatska demokratska stranka (HDS) s osvojenih 25 odborničkih mjesta, odnosno 45,46% osvojenih glasova birača.

Jedinica JNA iz Rijeka 19. svibnja 1990. godine odvozi naoružanje bataljuna TO-a otoka Krka.

Prva sjednica novoformirane SO-a Krk održana je 29. svibnja 1990. godine.

Od 1. do 15. kolovoza 1990. godine u Malinskoj je napisan „Krčki ustav".

Vlade RH 18. kolovoza 1990. naređuje provođenje mjera iz Plana pripravnosti zbog početka tzv. balvan revolucije (17. kolovoza 1990.).

Dana 31. kolovoza 1990. zrakoplov JNA probija zvučni zid iznad otoka Krka.

Prema zapovijedi Ministarstva obrane 25. listopada 1990. prikupljeno školsko i trofejno oružje.

Dana 4. prosinca 1990. osnovan Štab za obranu otoka te izvršena prva mobilizacija lovačkih odreda sastava 226 lovaca i 54 pripadnika pričuvnog sastava policije.

1991.

Već 20. siječnja 1991. godine ponovno je izvršena (jednodnevna) mobilizacija lovačkih odreda brojnog stanja 117 lovaca te diverzantskog i

protudiverzantskog voda bataljuna Teritorijalne obrane, a svaki od tih vodova brojio je 33 v/o.

U noći s 20. na 21. siječnja 1991. godine mobiliziran je cjelokupni bataljun TO-a brojnog stanja 542 v/o.

Iako nenaoružana formacija, svakako treba zabilježiti i aktivnosti odreda Narodne zaštite koji su na otoku Krku ustrojeni 31. kolovoza 1991. i u cijelosti izvršavali svoje zadaće do odlaska 13. korpusa JNA iz naših krajeva (10. prosinca 1991.). Zadnji sastanak Štaba Narodne zaštite zabilježen je 13. travnja 1992. godine.

Pojačana budnost djelatnika PS Krk i PI Omišalj 28. i 29. travnja 1991., kada je ponovno bio najavljen izlazak jedinica JNA iz vojarni.

Krčani su 28. svibnja 1991. godine prisutni na prvom postrojavanju brigada ZNG-a koje je održano u Zagrebu.

Dana 16. lipnja 1991. godine izvršena je mobilizacija protudiverzantskog voda tada još bataljuna TO-a s ciljem zaštite četvorice zastupnika u Saboru RH neposredno prije povijesne sjednice Sabora RH na kojoj je 25. lipnja 1991. donesena Deklaracija o uspostavi suverene i samostalne RH.

Prva skupina od sedam djelatnika PS Krk 2. srpnja 1991. odlazi na bojište izvan otoka Krka, u obranu grada Topuskog. Od 2. srpnja do 31. kolovoza pripadnici PS Krk bili su u sastavu PU Rijeka na bojištima diljem RH. Tako je, primjerice, tri skupine djelatnika PS Krk bila na bojišnici kod gradića Topuskog, a pet djelatnika na zadaći u Nacionalnom parku Plitvička jezera. Isto tako, djelatnici PS Krk bili su na ispomoći u obrani gradova Osijeka i Gospića.

U postrojbi SJP Ajkula Krčani su ponovno dali svoj obol ratujući diljem RH. Od Osijeka, Gospića, Velebita, Dubrovnika i Prevlake, kao i svojim sudjelovanjem u vojno-redarstvenim operacijama Maslenica (kodnog naziva Gusar) u vojno-redarstvenim operacijama Bljesak i Oluja dali su izniman doprinos u obrani i stvaranju svoje domovine.

Dana 4. rujna 1993. godine pogibija Ivice Antončića.

Mobilizacija zapovjedništva i 1. voda 1. satnije 4./111. brg ZNG-a. Prvo uspješno vojno djelovanje neke od postrojbi 111. brg ZNG-a izvršila je 4./111. brg ZNG-a 2. srpnja 1991. godine zaposjedanjem položaja u obrani Zračne luka Rijeka.

Upravo 2. srpnja započeo je ustroj mješovite lake artiljerijsko-raketne baterije PZO-a sjevernog dijela otoka Krka koja će do kraja prosinca 1991. godine biti u potpunosti ustrojena.

Isto tako, 2. srpnja došlo je do pokušaja tajne mobilizacije stanovnika otoka srpske nacionalnosti, što je pravodobno otkriveno i spriječeno.

Od 28. do 31. kolovoza 1991. godine izvršena je prva, jednodnevna mobilizacija ustrojbenih jedinica tek ustrojene postrojbe ZNG-a.

Dana 10. rujna 1991. osnovan je Krizni štab otoka Krka koji će biti aktivan do 20. ožujka 1992. godine.

Prva pomorska blokada luke Rijeka od 17. do 23. rujna 1991. godine.

Prva uzbuna i zamračivanje najprije sjevernog dijela otoka 17. rujna 1991., a kasnije još dvije uzbune i zamračivanje cijelog otoka. Zadnja uzbuna bila je 3. siječnja 1992. godine.

Od 3. do 11. listopada 1991. godine druga blokada pomorskih luka i pomorskih puteva na sjevernom Jadranu.

Dana 3. listopada 1991. postrojba PZO-a u zračnoj luci s nekoliko rafala propucala i lakše oštetila helikopter civilnih promatrača Promatračke misije Europske zajednice.

Prve fortifikacijske zapreke na krčkim prometnicama 8. listopada 1991. godine.

Mobilizacija 4./111. brg HV-a izvršena 4. studenoga 1991. godine. Pozivanje 381 v/o. U sljedećim danima, 5. i 7. studenoga, izvršena potpuna popuna postrojbe.

Od 8. studenoga do 3. prosinca 1991. godine treća pomorska blokada.

Kao pripadnik 3. A brigade ZNG Kune iz Vinkovaca 13. studenoga 1991. godine u mjestu Marinci nedaleko od Nuštra smrtno je stradao Vitodrag Maračić.

Dana 15. studenoga izvršeno je postrojavanje u Zračnoj luci Rijeka.

Formacija tzv. ojačane satnije, 12 časnika i 182 vojnika, 20. studenoga 1991. godine odlazi na Ličko bojište.

U selu Žakule (Gornje Žakule) 22. studenoga 1991. prva bitka Krčana i prva četvorica ranjenih pripadnika postrojbe.

Od 22. studenoga 1991. do 20. siječnja 1992. godine 4./111. brg HV-a osigurava crtu obrane: selo Lončari (tt 461) - Tukljace - Novo Selo - Kuk (k 645) - Zorišnjak - istočni rub Starog Sela.

Dana 4. prosinca, zajedno s ostalim postrojbama na tom dijelu bojišta, uspješno zaustavljen pokušaj pješačko-oklopnog proboja neprijatelja.

1992.

U selu Glavace, 1. siječnja 1992. godine prvi smrtno stradali pripadnici postrojbe, Milan Nedić i Boris Mršić. Istodobno, postrojba je imala i četiri teško ranjena suborca.

Vatikan 13. siječnja, a Europska zajednica 15. siječnja 1992. godine objavili su međunarodno priznanje Republike Hrvatske.

Od 20. siječnja do 15. ožujka 1992. godine krčka postrojba boravila je u selu Prokike na zadaćama osiguranja dostignutih položaja na crti: Crni vrh (k 934) - Durel - Lazić vrh.

Od 28. siječnja do 15. ožujka 1992. godine krčka postrojba bila je u sljedećoj formaciji: zapovjedništvo bojne, tri satnije, bitnica minobacača, pozadinski vod, desetina izviđača i desetina veze.

Dana 19. veljače 1992. godine u selu Prokike posjet krčkog biskupa mons. Josipa Bozanića i generalnog vikara mons. Valtera Župana.

Ekshumacija tijela poginulih Krčana Milana Nedića i Borisa Mršića izvršena je 6. ožujka 1992. godine.

Demobilizacija 4. bojne 111. riječke brigade Hrvatske vojske izvršena je 15. ožujka 1992. godine.

Za ostanak na bojišnici dragovoljno se javlja 119 pripadnika bojne. Dana 15. ožujka 1992. ustroj 3. satnije 2. bojne 111. brg HV-a.

U Pakracu je 19. travnja 1992. smrtno stradao Marijan Kolar. U Donjim Rujanima nedaleko od Livna u BiH 25. travnja 1992. poginuo je Nikola Miko Albaneže, a na položaju Crni vrh, nedaleko od Brinja, 30. svibnja 1992. smrtno je stradao Zlatko Kamenarić.

Dana 20. travnja 1992. demobilizacija mješovite lake artiljerijsko-raketne baterije PZO-a sjevernog dijela otoka Krka.

Na krčkom trgu Kamplin 18. srpnja 1992. svečana prisega domovini pripadnika domobranske satnije mornaričkog pješaštva.

U srpnju 1992. demobilizacija 3./2./111. brg HV-a.

Na pravcu Rizvanuša - Visočica 29. kolovoza 1992. godine smrtno je stradao Marino Jakominić, zapovjednik SJP Ajkula iz Rijeke.

1993.

Nedaleko od Busovače u Bosni i Hercegovini 5. srpnja 1993. godine smrtno je stradao Ante Mišković.

Dana 4. rujna 1993. godine u Rizvanuši, na položajima riječkog SJP Ajkula, u borbi prsa o prsa sa specijalnim postrojbama neprijatelja smrtno je stradao Ivica Antončić.

Tijekom 1993. i 1994. godine 480 Krčana boravilo je u postrojbama 9. gardijske brigade HV-a.

1994.

Od 28. rujna 1994. do 7. ožujka 1995. krčki branitelji u postrojbi 3./138. dop HV-a na položajima planinskog masiva Mala Kapela.

Dana 28. studenoga 1994. godine nesretna pogibija Borisa Krnčevića.

1995.

Od 27. srpnja do 9. listopada 1995. godine Krčani ponovno kao 3./138. dop HV-a aktivno sudjeluju u pripremama i provođenju vojno-redarstvene operacije Oluja.

Dana 4. kolovoza 1995. godine, prvog dana vojno-redarstvene operacije Oluja, smrtno je stradao Zoran Turčić.

Krčani su 17. kolovoza 1995. godine zauzeli položaje na granici Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine.

Postrojavanjem na krčkoj rivi 21. listopada 1995. godine i simbolično je označen završetak Domovinskog rata.

IZVORI I LITERATURA

Izvori:

Arhiv Dubašnica Social Club, New York (USA)
Arhiv Hrvatskog memorijalno-dokumentacijskog centra Domovinskog rata, Zagreb
Arhiv Kluba žena otoka Krka, New York (USA)
Arhiv Skupštine općine Krk, Krk
Arhiva Odbora za pomoć domovini (u posjedu Bartola Matanića), New York (USA)
Krčke novine – arhiva, Krk
Novi list – arhiva, Rijeka
Popis stanovništva, domaćinstava, stanova i poljoprivrednih gospodarstava, 31. ožujka 1991., Republički zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, travanj 1992.
Službene evidencije Ministarstva obrane Republike Hrvatske, Zagreb
Središnji vojni arhiv, Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Zagreb
Statistički podaci Turističke zajednice otoka Krka
Zabilješke iz ratnih dnevnika sudionika Domovinskog rata

Literatura:

BALEN, Miljenko – LALOŠ, Željko, *138. brigada HV-a Goranski risovi 1992. – 1995.*, Delnice: Klub 138. brigade HV Goranski risovi Delnice, 2011.

BATISTICH, Zlatko – KRALJIC, John P. – RAGUZ, Miles, *Croatia and Croats in The New York Times*, New York: Croatian Anti-Calumny Project, 1994. [prospekt]

BILANDŽIĆ, Dušan, *Hrvatska moderna povijest*, Zagreb: Golden marketing, 1999.

BOLONIĆ, Mihovil – ŽIC-ROKOV, Ivan, *Otok Krk kroz vjekove*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost (Analecta Croatica Christiana, sv. IX.), 1977., II. izdanje – Zagreb: Kršćanska sadašnjost i Biskupski ordinarijat Krk, 2002.

BOLJKOVAC, Josip, *"Istina mora izaći van…" | Sjećanja i zapisi prvog ministra unutarnjih poslova neovisne Hrvatske*, prir. Željko Krušelj, Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga, 2009.

BOZANIĆ, Anton, *Hrvatsko iseljeništvo u Sjedinjenim Američkim Državama i Krčani u New Yorku*, Krk – New York: Povijesno društvo otoka Krka (*Krčki zbornik*, sv. 34. Posebno izdanje, sv. 28) i Krčki klubovi u New Yorku: "Dubašnica" Social Club of America, Women's Club of Otok Krk, Klub "Otok Krk", 1996.

BUBANJ, Ratko, *Za što smo se borili. Mozaik sjećanja: svjedočanstvo jednog vremena 1991. – 2000.*, Rijeka: Adamić, 2001.

900 godina Vrbnika: u povodu 900. obljetnice prvoga spomena Vrbnika (1100 – 2000). Zbornik radova sa znanstvenog skupa 14.-16. rujna 2000., ur. Anton BOZANIĆ, Vrbnik: Općina Vrbnik, Glosa d. o. o. Rijeka, 2002.

DRINJAK, Željko, *Otok Krk i Domovinski rat, neispričana povijest*, Krk – Rijeka: Naklada Kvarner - Novi Vinodolski i Povijesna udruga otoka Krka (Povijesno društvo otoka Krka) (*Krčki zbornik*, sv. 71. Posebno izdanje, sv. 62), 2014.

ĐILAS, Milovan, *Nova klasa. Kritika savremenog komunizma*, Zagreb: Feniks knjiga (Biblioteka Politea, knj. 1), 2010.

Enciklopedija opća i nacionalna u 20 knjiga, gl. ur. Antun VUJIĆ, Zagreb: Pro leksis, Večernji list, 2005. – 2007. (dostupno i na DVD-ROM-u)

GALOVIĆ, Tomislav, Uvod: 25. obljetnica hrvatskog Ustava i njegova krčkog *Nacrta* (1990. – 2015.), *Krčki zbornik* 74 (2016): 208-216.

GALOVIĆ, Tomislav, *O Dubašnici i njezinim ljudima. Prinosi za povijest dubašljanskoga kraja na otoku Krku*, knjiga II., Rijeka: Povijesno društvo otoka Krka (*Krčki zbornik*, sv. 73., *Posebno izdanje Povijesnog društva otoka Krka*, sv. 64), Općina Malinska-Dubašnica, Naklada Kvarner, 2019.

GOLDSTEIN, Ivo – GOLDSTEIN, Slavko, *Holokaust u Zagrebu*, Zagreb: Novi Liber (Historiae, knj. 3), Židovska općina Zagreb, 2001.

HADŽIALAGIĆ, Husref, *Islamska zajednica u Rijeci*, Rijeka: Islamska zajednica u Hrvatskoj – Medžilis Rijeka, Andromeda d. o. o., 2006.

Hrvatska u NOB. Fotomonografija, gl. ur. Zvonko RADOŠ, Zagreb: Grafički zavod Hrvatske, Muzej revolucije naroda Hrvatske, Republički odbor SUBNOR-a Hrvatske, 1986.

Hrvatski enciklopedijski rječnik (autori: Vladimir Anić, Dunja Brozović Rončević, Ivo Goldstein, Slavko Goldstein, Ljiljana Jojić, Ranko Matasović, Ivo Pranjković), Zagreb: EPH, Novi Liber, 2002. – 2004.

Hrvatski Ustav i njegov »Krčki nacrt« (1990.). Priredio: Tomislav Galović. Predgovor: Branko Smerdel, Krk – Malinska: Povijesno društvo otoka Krka (Mala knjižnica »Krčkog zbornika«, knj. 5.), Općina Malinska Dubašnica, Arvalis - Zagreb, 2018.

IVANIŠEVIĆ, Katica, *Omišalj*, Omišalj: Općina Omišalj, 2006.

KLAIĆ, Vjekoslav, *Krčki knezovi Frankapani. Knjiga prva. Od najstarijih vremena do gubitka otoka Krka (od god. 1118. do god. 1480.)*. Sa 41 slikom i rodoslovnom tablom Frankapanâ, Zagreb: Matica hrvatska, 1901. Reprint izdanje – Rijeka: Povijesno društvo otoka Krka (*Krčki zbornik*, sv. 25. Posebno izdanje, sv. 19) i Izdavački centar Rijeka (*Biblioteka Fluminensia*, sv. 3), 1991.

KLAIĆ, Vjekoslav, *Povijest Hrvata. Od najstarijih vremena do svršetka XIX. stoljeća*, knj. 1-5, za tisak priredio Trpimir Macan, Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske, 1988.

KOVAČIĆ, Ivan, *Otok Krk u Drugom svjetskom ratu 1941. – 1943.*, Krk – Rijeka: Povijesno društvo otoka Krka (*Krčki zbornik*, sv. 53. Posebno izdanje, sv. 46.) i Izdavačka kuća Adamić - Rijeka, 2005.

KOVAČIĆ, Ivan, *Otok Krk u Drugom svjetskom ratu 1943. – 1945.*, Krk – Rijeka: Povijesno društvo otoka Krka (*Krčki zbornik*, sv. 64. Posebno izdanje, sv. 57.) i Izdavačka kuća Adamić - Rijeka, 2008.

KOVAČIĆ, Ivan, *Udarna grupa otoka Krka 1944. – 1945.*, Krk – Rijeka: Udruga antifašističkih boraca i antifašista otoka Krka, Povijesno društvo otoka Krka (*Krčki zbornik*, sv. 67. Posebno izdanje, sv. 60.), Naklada Kvarner, 2011.

Krčki kalendar 1993., gl. ur. Josip Žgaljić, Rijeka: Glosa, 1993.

Krčki kalendar 1997., gl. ur. Josip Žgaljić, Rijeka: Glosa, 1997.

Krčki zbornik, sv. 1. – 69., gl. ur. Petar Strčić, Krk: Povijesno društvo otoka Krka, 1970. – 2014.

LORKOVIĆ, Mladen, *Narod i zemlja Hrvata*, Zagreb: Matica hrvatska (Redovno izdanje Matice hrvatske), 1939.

MARGETIĆ, Lujo – STRČIĆ, Petar, *Krčki (Vrbanski) statut iz 1388.*, Krk: Povijesno društvo otoka Krka (*Krčki zbornik*, sv. 62. Posebno izdanje, sv. 52), Društvo Krčana i prijatelja otoka Krka u Zagrebu, 2008.

MARIJAN, Davor, *Oluja*, [priloge pripremio Mate Rupić, izrada kazala Ana Holjevac Tuković], Zagreb: Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, 2007.

MARINOVIĆ BOBINAC, Ankica – MARINOVIĆ JEROLIMOV, Dinka, *Vjerske zajednice u Hrvatskoj. Kratka povijest, vjerovanje, obredi, hijerarhija, organizacija, članstvo, tradicija, običaji i blagdani*, Zagreb: Udruga za vjersku slobodu u Republici Hrvatskoj, Prometej (Biblioteka Duhovna baština), 2008.

MEYER, Karl Heinrich, *Čakavština otoka Krka*, prevela, bilješkama popratila i studiju napisala Marija Turk, Rijeka: Izdavački centar Rijeka (Biblioteka Dometi. Nova serija, velika edicija, knj. 119), 1996. Prijevod djela: *Untersuchungen zur Čakavština der Insel Krk* (1928.).

NOVAK, Nino, *Omišalj. Tragovi kršćanskog identiteta: arheološka i povijesna svjedočanstva o kršćanstvu Omišlja do 12. stoljeća*, Zagreb – Omišalj: Kršćanska sadašnjost (Biblioteka Monografije, sv. 30) i Općina Omišalj, 2011.

OBHOĐAŠ, Amir – MARK, Jason D., *Hrvatska legija. 369. pojačana (hrvatska) pješačka pukovnija na Istočnom bojištu i u Staljingradu 1941. – 1943.*, [prijevod s engleskog Amir Obhođaš], Zagreb – Donja Lomnica: Despot Infinitus (Biblioteka Hrvatska povijest), Grafika Markulin, 2012. Prijevod djela: *Croatian Legion* (2010.).

OGURLIĆ, Dragan, *Rijeka u Domovinskom ratu*, Rijeka: Grad Rijeka, 2008.

Osmijeh im nisam dao / *Mein Lächeln hab ich ihnen nicht gegeben*, ur. / Redaktion Marija Bonifačić et al., prijevod na njemački / Übersetzung ins Deutsche Dagmar Franolić, Elisabeth Radivoj, Rijeka – Punat: Vitagraf (Knjižnica posebnih izdanja), Bedem ljubavi - Punat, 1994.

PEITEL, Davor, *Na prvoj crti protiv smrti (Prilozi o povijesti regije Gacke u Domovinskom ratu 1991. – 1993.)*, Zagreb: Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata (Serija: Republika Hrvatska i Domovinski rat 1990. – 1995. Memoarsko gradivo, knjiga 5.), 2011.

RADIĆ, Milan (ml.), *Voljenoj vali. Razvoj turizma u Malinskoj*, Malinska: Općina Malinska-Dubašnica i Turistička zajednica općine Malinska (izvršni nakladnik Glosa d. o. o., Rijeka), 2009.

Spomen-knjiga poginulih branitelja Domovinskog rata Primorsko-goranske županije, ur. Milan ZAGORAC, urednički kolegij Stanko Trebušak et al., Rijeka: Udruga roditelja poginulih branitelja Domovinskog rata Primorsko-goranske županije, Adamić, 2003.

STRČIĆ, Petar, Odluke o sjedinjenju otuđenih hrvatskih i slovenskih krajeva, *Pazinski memorijal* XIII/18 (1989) 1: 33-44.

ŠUBAT, Ivica, *155. brigada Hrvatske vojske u Domovinskom ratu. Sudjelovanje ljudi s područja bivše općine Crikvenica u Domovinskom ratu (do 12. srpnja 1992. godine)*, suradnici Mladen Prpić Brada, Željko Peran i Boris Božić, Jadranovo: Neriz, [2012.].

VUKUŠIĆ, Bože, *Hrvatsko revolucionarno bratstvo. Rat prije rata*, prijevodi s engleskog Mate Bašić, Katarina Brozović-Bašić, Jasen Butković, s francuskog Anka Vukušić, s njemačkog Kristina Mijić-Kolić, Zlata Sertić, Bože Vukušić, prijevodi sa srpskog i kroatiziranje Mate Bašić, Bože Vukušić, Zagreb: Klub hrvatskih povratnika iz iseljeništva, Hrvatska uzdanica - Zadar, Hrvatski list - Melbourne, Hrvatski vjesnik, 2010.

Zbornik u čast Petru Strčiću, ur. Maja POLIĆ i Elvis ORBANIĆ, Rijeka: Povijesno društvo Rijeka, 2012.

ŽGALJIĆ, Josip, *Obrt na otoku Krku*, Krk: Udruženje obrtnika Krk, 2001.

Fotografije ustupili:

Marija Bonifačić, Franjo Brozić, Davor Brusić, Milka Čuljak-Čolić, obitelj Devčić, Nedjeljko Galjanić, Željka Grgić, Marijan Huten, Željko Juranić, Krešimir Kaurić, Nedjeljko Kosić, Ivan Kraljević, Arsen Kraljić, Stipe Lauš, Bartol Matanić, Ernest Mavrović, Nenad Mijić, Jelena Mrzljak, Muzej grada Rijeke, Dragan Nišler, Ivica Orešković, Boris Otulić, Damir Petrov, Nedjeljko Pinezić, Bosiljka Radman, Josip Šustić, Miro Toljanić, Robert Topalušić, Mladen Trinajstić, Margaret Turčić, Srđan Vrančić, Mirko Vrban, Željko Znidaršić, Milena Žic.

Željko DRINJAK

The island of Krk and the Homeland War

Summary

The first organized activities by Krk residents aimed at preparing and defending the island of Krk from the looming Greater-Serbian aggression against Croatia began on 4 December 1990 when the Krk Island Defence Command was established. On that same day, the first conscription of Krk's hunters and a reserve police contingent was conducted. The "Krk draft" of the new Constitution of the Republic of Croatia was written in the Hotel Palace, part of the former Haludovo hotel complex in Malinska, from 1 through 15 August 1990. Thus, the fundamental legal instrument that created the conditions for democratic revolutionary movements in Croatia's territory, the "birth" of Croatian democracy and the creation of a free and independent Republic of Croatia was written on the island of Krk. Due to the importance of commercial and infrastructure facilities on the northern part of the island of Krk, the members of the 4th Krk Battalion of the 111th Rijeka Brigade of the National Guard Corps (*Zbor narodne garde*, ZNG) already assumed posts on 2 July 1991 to defend the Rijeka Airport, which was the first successful military operation conducted by any units of the ZNG's 111th Brigade. From November 1991 to January 1992, Croatian soldiers from Krk courageously fought the aggressor on the Lika Front, in Drenov Klanac near the town of Otočac. During the period from 28 September 1994 to 7 March 1995, now as members of the 3rd Krk Battalion of the Croatian Army's 138th Home Guard Regiment, they carried out an almost six-month mission on the Mala Kapela massif to secure and defend the frontline achieved during combat operations in 1991-1992. And finally, as participants in the military and police operation code-named Storm, on 17 August 1995 Croatian troops from Krk reached the border between the Republic of Croatia and Republic of Bosnia and Herzegovina. The ceremonial muster of Krk's troops on the waterfront in the town of Krk on 21 October 1995

symbolically marked the end of the Homeland War in this area. During the Homeland War, eight Croatian soldiers from the island of Krk (i.e., with domicile on the island of Krk) and members of the military units from Krk were killed in action.

Keywords: Republic of Croatia, Homeland War (1991-1995), Croatian soldiers, Kvarner islands, island of Krk.